

TILIOQ

**ILISIMASAQALERSITSINIKKUT
ISUMMANIK
PIGILIUTIINNAKKANIK
NUNGUSAASSAAGUT**

**MED VIDEN NEDBRYDER
VI FORDOMME**

A large, stylized illustration of a plant with long, thin, yellow leaves and a central flower head, rendered in a flat, graphic style. The plant is positioned on the right side of the page, with its leaves extending towards the left.

Kolofon

Saqqummersitsisoq Udgiver: Tilioq 2021

Allaaserinnittoq aqqissuisorlu **Tekst og redaktion:**

Drude Daverkosen, Oline I Olsen, Christina Johnsen og Anna Ida Hallgaard Jonsson

Assit **Foto:** Tilioq

Nutserisoq **Oversætter:** Hans Møller

Kukkunersuisoq **Korrektur:** Anne Meinert, Navaranaaq Olsen

Ilusilersuisoq **Grafisk Design:** irisager.gl

IMARISAA

4	Siulequt
6	Ilisaritsineq
7	Tilioq pillugu
10	Ukioq 2020-p ingerlanerani pisut
14	Ingerlatsinerit
29	Innuttaasunit saaffiginnissutit
34	Attaveqarneq
37	Aningaasaqarneq
38	Tiliumut tapersiissutit
40	Aningaasaliisunut suleqatinullu qujanaq
41	Inassuteqaatit
44	2021-2023-mi periusissiornermut sammisat
48	Tilioq 2021-miit ukiunilu tulliuttuni anguniagassai

INDHOLD

4	Forord
6	Introduktion
7	Om Tilioq
12	Året der gik
14	Aktiviteter
29	Borgerhenvendelser
34	Kommunikation
37	Økonomi
38	Støtte til Tilioq
40	Tak til sponsorer og samarbejdspartnere
41	Anbefalinger
44	Strategi 2021-2023
48	Tilioq: 2021 og frem

Siulequt

2020 qularutissaanngitsumik ukiuuvooq allaalluinnartooq imikkullarissorlu. Ukiuq kiffaanngissuseqarnermik inuttullu pisinnatitaaffinnik tunngaviulluinnartunik amerlasuunik killiliiffiusooq. Ukiuorli akerialianik ilinniarfiuvoq, tassani teknikkikut aaqqiissutinik soorlu Teams, Zoom, Skype oqarasuaatik-kullu ataatsimiinernik ilinniarfigisarput. Torrallataapput piffissamillu annertuumik sipaarfiullutik. Nunatsinni innuttaasorpasuit avinngarusimasuni internetikkut aqqukkut ajorteqattaarfiusartumi sukkaatsoqarfiusunilu najugaqarnertik pissutigalugu teknikkikut aaqqiissutit taakku atulinngilaat.

Kisiannili innuttaasut tusilartut tutsarluttullu amerlasuut atassuteqarniarlutik avataanilu pisunik malinnaaniallutik internetikkut attaveqarfiit pisariaqartippaat. Kalaallit Nunaanni tusilartut ussersuutitigut nalunaarutinik atuisut COVID-19-ip kinguneranik killiliinerit nutaat pillugit paasisutissat ussersuutitigut nalunaarutit atorlugit pissarsiarineqarsinnaanngimmata qanoq isumaqarnersut paasinissaanut periarfissinneqanngillat.

Nunatsinni utoqqaat illuini utoqqarpasuit nuannarisarigaluaqisaminnik pulaarneqarsinnaajunnaarput. Innarluutilinnut inissiani paaqqinnittarfinnilu najugaqartorpasuit tassangaannaq killiliilernerit paasiuminaatsippaat. Inuit innarluutillit ajunaarnersuarni ajornartoofinnilu ikiorneqarsinnaatitaapput. Kalaallit Nunaat innarluutillit navianartumiinernerummata inuit innarluutillit pillugit isumaqatigiisut malilugu eqqumaffiginissaannik immikkut pisussaaffeqarpoq. Taamaammat iliuutsit naleqquttut inuunermi pisunut assigiinngitsunut naleqqussarneqarnissaasa isumaginissaat eqqaamaqqullugu oqartussat qinnuvigaavut.

2020 ukiutut Coronap nunatsinni pingaartumillu nunarsuup sinnerani atuutilerfiuneratut eqqaamaneqaannassanngilaq, aammali ukiutut inuit innarluutillit pillugit inatsisip amerlasuut qilanaarinikuusaasa utaaqisaasalu atuutilerfiuneratut eqqaamaneqartariaqarpoq. Inatsit nutaaq FN-imi innarluutillit pillugit isumaqatigiisummik aallaaveqartoq peqqussummilu pisoqqami periarfissanut killeqartunut sanilliullugu innuttaasunut amerlanernik pisinnaatitaaffiliisoq Inuit innarluutillit Illersuisuattut qilanaarinikuuara.

Forord

2020 har uden tvivl været et meget anderledes og specielt år. Et år med mange indskrænkninger af vores helt basale friheds- og menneskerettigheder. Men omvendt også et lærerigt år, hvor mange af os lærte mere om tekniske løsninger så som Teams, Zoom, Skype og telefonmøder. De er faktisk smarte og sparer os for en masse tid. En stor gruppe af borgere i landet stiftede ikke bekendtskab med disse tekniske løsninger, fordi de bor i yderdistrikter med ustabile og langsomme internetforbindelser

Mange døve og hørehæmmede borgere i Grønland er dog afhængige af online medier til at holde sig orienteret og i kontakt med omverdenen. Grønlandske tegnsprogsbrugere fik desværre ikke muligheden for at forstå, hvad alle de nye COVID-19 restriktioner betyder, da der ikke var information herom tilgængeligt på tegnsprog.

Rigtig mange ældre på landets plejehjem kunne ikke længere modtage de besøge, de er så glade for. Og mange beboere i beskyttede boliger og institutioner havde svært ved at forstå alle de restriktioner, der pludseligt var. Personer med handicap har ret til hjælp under katastrofer og krisesituationer. Ifølge handicapkonventionen har Grønland en forpligtigelse til at være ekstra opmærksomme på dem, da mennesker med handicap er mere udsatte. Derfor beder jeg myndighederne om at huske at sørge for passende tiltag, som tilpasses alle i livets forskellige situationer.

2020 bør ikke kun huskes som året, hvor Coronaen gjorde sit indtog i landet og især i resten af verden. 2020 bør også huskes som året, hvor loven om støtte til personer med handicap, som mange har glædet sig til og ventet på, trådte i kraft. Som Handicaptalsmand har jeg i hvert fald personligt glædet mig meget til en ny lov, der tog større afsæt i FN's handicapkonvention, og som gav borgerne flere rettigheder end de begrænsede muligheder, som den gamle forordning havde.

Kisiannili inuit innarluutillit tapersorneqarnissaat pillugu inatsimmik atuutilersitsivinnissaq sulii pisariaqartinneqarpoq. Inuit innarluutillit pisinnaatitaaffii pillugit inatsillu pillugu anner-tuumik ilisimasaqartoqannginnera Tiliup Qaanaamut paasisasarsiorluni angalanermi paasivaa. Tilioq tamassuminnga taku-titsisunik innuttaasut saaffiginnissuterpassuiniq tigusaqarpoq. Inuit innarluutillit namminerisamik inuunissamut allallu naliga-lugit inuiaqatigiinni peqataanissamut eqqortumik taperse- qartanngitsut ikiorneqartanngitsullu taakku takutipaat.

Innarluutillit pillugit suliaqarnermi kommunini sullissisartut sulii-sullu inuit innarluutillit inatsit malillugu pisinnaatitaaffigisamin- nik ikiorneqarnissaat tapersorneqarnissaallu qulakkeerniar- lugu ingerlaavartumik piginnaangorsartarnissaat pisariaqar- tinneqarpoq. Illersuisunik inuit innarluutillit oqartussanut atta- veqaraangata ikiuisinnaasunik kommunini toqqaanissaq pisari- aqartinneqarpoq. Suliassanik suliarinninnermi piffissamik killi- liussamik aalajangiisoqassaaq, taamaalilluni inuit innarluutillit ikiorneqarnissaminut qaammatini arlalinni utaqqissanatik. Oqartussat akimorlugit tamanik isiginnilluni ataqatigiissaarillu- nilu suleqatigiinnissaq pillugu inatsimmi allaqqasup eqqortin- neqarnissaanik tamani pisariaqartitsisoqarpoq.

2020 aamma ukiuuvoq nutaanik ilisimasaqalerfiusoq. Tiliup nalunaarusiat nalilersuinerillu annertuut sisamat saqqummer- sippai taamaalilluni Kalaallit Nunaanni inuit innarluutillit pillu- git annertunerusunik ilisimasaqarnerulersitseqataalluni. Saq- qummersitat tamarmik assigiisutigaat inuit innarluutillit pisin- naatitaaffiisa pitsanngorsarnissaat eqqortinneqarnissaallu siu- nertaralugu arlalinnik inassuteqaateqartonea. Aammali allatut aaqqissususinikkut ilisimasanik nutaanik pissarsiaqarpugut. Novembarimi sapaatip akunnerata naanerani inuusuttut innar- luutillit arlallit naapippagut, taakkulu Facebookimi paasisitsini- aarnermi 'Inuusuttut isumaat' misigisaminik misilittakkamin- nillu uagutsinnut Kalaallillu Nunaanni tamanut ingerlatitse- qqiipput.

Innarluutillit Illersuisuattut 2020-mi aamma toqqaqqinneqarpu- nga. Inuit Innarluutillit Illersuisuattut ukiunut pingasunut toq- qarneqarpunga. Tiliumi 2021-2023-mut nutaamik periusissioq- qammerpugut. Periusissiamut nutaamut innarluutillit peqatigiif- fiinit kattuffiinillu 2021-mi ukiunilu aggersuni suleqatiginissaan- nik qilanaarisatsinnit tapersiisoqarpoq. Neriuppugut 2021-mi isumasioqatigiinnissamut ataatsimeersuarnissamullu naapis- salluta, tassa 2020-mi coronap kinguneranik killilersuinerit pis- sutigalugit ukiumoortumik ataatsimiinnissaq ajoraluartumik taamaattariaqarnikuugatsigu.

Der er dog stadig behov for implementering af lo- ven om støtte til personer med handicap. Tilioq er- farede på sin orienteringsrejse til Qaanaaq, at der stadig er stor uvidenhed om rettigheder for perso- ner med handicap og om lovgivningen. Tilioq modtager mange borgerhenvendelser, der viser dette. De viser, at personer med handicap ikke får den rette støtte og hjælp til at kunne leve et selv- stændig liv og deltage på lige fod med alle andre i samfundet.

Der er brug for en kontinuerlig opkvalificering af handicapfaglige sagsbehandlere og medarbejdere i kommunerne for at sikre, at personer med handi- cap får den hjælp og støtte, de har ret til i forhold til loven. Der er brug for, at der udpeges bisiddere i kommunerne, som kan bistå personer med handi- cap, når de er i kontakt med myndighederne. At der fastsættes tidsfrister for sagsbehandlingen, så personer med handicap ikke skal vente i måneder på at få hjælp. Der er i bund og grund behov for, at der leves op til lovens ord om et helhedsorienteret, koordineret samarbejde på tværs af myndigheder.

2020 var også et år, hvor ny viden blev skabt. Tilioq udgav fire store rapporter og analyser og har der- med været med til at øge viden om personer med handicap i Grønland. Fælles for samtlige udgivel- ser er, at der følger en række anbefalinger, som har til formål at forbedre og efterleve rettigheder for personer med handicap. Men vi har ikke kun fået og skabt viden gennem rapporter og udgivelser. En weekend i november mødtes vi med en gruppe unge med handicap fra Nuuk, som delte deres op- levelser og erfaringer med os og med hele Grøn- land i Facebook-kampagnen 'Unge stemmer #Til- iyoung'.

I 2020 fik jeg også en ny æresrunde som Handicap- talsmand. Jeg blev genudpeget og fik tre år mere som Talsmand. I Tilioq har vi netop lagt en ny stra- tegi for 2021-2023. Den nye strategi har fået input fra handicapforeninger og organisationer, som vi ser frem til at samarbejde med i 2021 og årene fremover. Vi håber, at vi mødes til et seminar og konference i 2021, da vi desværre måtte aflyse vores årlige møde i 2020 på grund af corona- restriktioner.

Ilisarititsineq

Inuit Innarluutillit Illersuisoqarfiat pillugu inatsimmi nr. 1, 29. Maj 2017-imeersumi § 8 naapertorlugu ingerlatsinini pillugu ukiut tamaasa allaganngorlugu nalunaarusiortassaaq. Taanna Naalakkersuisunut, Inatsisartunut kommuninullu nassiunneqartassaaq, nittartakkatsinnilu Tilioq.gl-imi tamanit pissarsiarineqartussanngortissallugu.

2020-mi ukiumoortumik nalunaarummi ingerlatsinerit Tiliup ingerlannikuusai peqataaffiginikuusaaluunniit allaaserineqarput. Tiliup Covid-19-ip kinguneranik killilersuisoqaraluartoq suliaassani pilersaarutinilu ingerlassinnaanikuuai, Christina Johnsenillu Innarluutillit Illersuisuattut piffissamut nutaamut toqqaqqinneqarneratigut 2021-2023-mut nutaamik maannakut periusissiortoqarnikuvoq. Taanna quppernermi 44-47-mi takujuk.

Introduktion

I henhold til § 8 i lov nr. 1 af 29. maj 2017 om Handicaptalsmand skal Handicaptalsmandsinstitutionen Tilioq (Tilioq) hvert år udarbejde en skriftlig beretning om sin virksomhed. Den skal sendes til Naalakkersuisut, Inatsisartut samt kommunerne og gøres offentlig tilgængelig på vores hjemmeside tilioq.gl.

Årsberetningen for 2020 beskriver de aktiviteter, Tilioq har afholdt eller deltaget i. Tilioq har trods Covid-19 restriktioner været i stand til at gennemføre sine opgaver og planer, og med genudpegnin-gen af Christina Johnsen som Handicaptalsmand for en ny periode er der nu lagt en ny strategi for 2021-2023. Se den på side 44-47.

*Inuit innarluutillit pisinnaatitaaffiik Qaanaami saqqummiussaqaqpoq.
I Qaanaaq holdt Tilioq oplæg om rettigheder for personer med handicap.*

Tilioq pillugu

Tilioq inatsisitigut tunngavia suliassaalu

Innarluutillit Illersuisuat Innarluutillit Illersuisat pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. 1, 2017-imeersoq malillugu sulivoq. Innarluutillit Illersuisuata inatsit naapertorlugu inuit innarluutillit pillugit FN-imi isumaqatigiissut aallaavigalugu inuit innarluutillit pisinnaatitaaffii soqutigisaallu qulakkeerneqarnissat siuarsarnissaallu sulissutigissavai aamma inuit innarluutillit inuiaqatigiinni atugaat sammisallugit paasisutissiissutigisassallugillu.

Innarluutillit Illersuisat suliani ataasiakkaani aalajangiisinaanngilaq, taamaallaalli pissutsit tamanut tunngasut pillugit oqaaseqaateqarsinnaalluni.

Innarluutillit Illersuisuata pingaarnertut suliassai ilaatigut tassaapput:

- Inuit innarluutillit qanigisaasalu pisinnaatitaaffii naammagittaalliorsinnaanerallu pillugit siunnersorlugit ilitersorlugillu.
- Inuit innarluutillit atugaat, pisinnaatitaaffii naammagittaalliorsinnaanerallu pillugit apeqqutit pillugit pisortanut sulisoqarfinnullu namminersortunut siunnersuineq ilitersuinerlu.
- Inuit innarluutillit atugaat Innarluutillit pillugit FN-imi Isumaqatigiissut naapertorlugu nalilersortarlugit.
- Inuit innarluutillit atugaannik pitsanngorsaasunik suliniutissanik siunnersuisarneq.
- Inuit innarluutillit atugaasa qulakkeerneqarnissaat siuarsarnissaallu pillugit Kalaallit Nunaanni innarluutillit peqatigiffiinik suleqateqarneq.

Om Tilioq

Tilioqs lovgrundlag og opgaver

Handicaptalsmanden arbejder efter Inatsisartutlov nr. 1 af 29. maj 2017 om Handicaptalsmand. I henhold til loven skal Handicaptalsmanden arbejde for at sikre og fremme rettigheder og interesser for personer med handicap med udgangspunkt i FN's handicapkonvention samt rette fokus på og informere om vilkår i samfundet for personer med handicap.

Handicaptalsmanden kan ikke træffe afgørelser i enkeltsager, men kan alene komme med udtalelser om generelle forhold.

Handicaptalsmandens overordnede opgaver er blandt andet, at:

- Rådgive og vejlede personer med handicap og deres pårørende om deres rettigheder og klageadgang.
- Rådgive og vejlede offentlige og private institutioner om spørgsmål, som vedrører vilkår, rettigheder og klageadgang for personer med handicap.
- Vurdere forhold for personer med handicap i henhold til FN's Handicapkonvention.
- Indsamle og formidle viden og information om personer med handicaps forhold.
- Foreslå tiltag, der styrker personer med handicaps vilkår.
- Samarbejde med de grønlandske handicapforeninger om at sikre og fremme personer med handicaps vilkår.

Tiliup allatseqarfia

Innarluutillit Illersuisoqarfia Aqqusinersuaq 48, quleriit siullianni, 3911 Sisimiut allaffeqarpoq

Maili: info@tilioq.gl oqarasuaat +299 34 50 90 // Innuttaasut oqarasuaat saaffiginniffissaat 24 22 44

Christina Johnsen *Innarluutillit Illersuisuat*

Cand.jur.-itut Alborg Universitetimi ilinniagaqarpoq, tamassumalu saniatigut politiit ilinniagaqarluni politinilu 1994-imit 2013-imit atorfeqarluni. Inatsisilerituutut Eqqartuussisutut, Qeqqata Kommuni inatsisilerinermi siunnersortitut aamma eqqartuussivinni illersuisutut sulinikuuvoq. Christinap inuit innarluutillit pisinnaatitaaffiisa Tiliup suliniutai assigiingiaartut atorlugit qulakkeerneqarnissaat siuarsarnissaallu suliniutigai. Innuttaasunit saaffigineqartarpoq akissuteqartarlunilu aamma pisinnaatitaaffiit naammagittaalliornissamullu periarfissat pillugit ilitersuisarluni. Immikkut ilisimasalinni siunnersuisoqatigiiffinnilu peqataasarpoq avataanilu suleqatinut attaveqatigiiffitsigut attaveqartarluni. Christina illersuisuuvoq Kalaallit Nunaanni inuit innarluutillit atugaat pillugit inuiaqatigiinni isiginnialersitsisartoq paasissutissiisartorlu Tiliumilu allaffissornikkut suliasat, atorfeqarnermi pissutsit aningaasqarnerlu pingaarnertut akisussaaffigai.

Anna Ida Hallgaard Jonsson *Suliniutunik suliaqartoq*

Anna Ida Roskilde Universitetimi Cand. Soc.-itut Nunat Tamat Akornanni Ineriartortitsinermik Missuinernik Tarnillu Pissusaanik ilinniagaqarpoq. Anna Ida suliniutunik aqutsisutut Tiliumi ilaatigut suliffissaqartitsinermut suliniutunik illersuisoqarfiullu peqatigiiffinnik ukiumoortumik isumasioqatigiissitsisarneranik ataatsimeersuartsisarneranillu aaqqissuisutut aqutsisutullu suliaqarpoq. Anna Ida aamma illersuisoqarfiup suliffeqarneq ilinniartitaanerlu immikkut suliarisai pillugit politikikkut oqaaseqartartuuvoq

Attaveqarfissat: annaida@tilioq.gl
oqarasuaat +299 34 50 93

Tilioqs sekretariat

Handicaptalsmandsinstitutionen Tilioq har kontor på Aqqusinersuaq 48, 1. sal 3911 Sisimiut

Mail: info@tilioq.gl telefon +299 34 50 90 // Borgerhenvendelses-telefon 24 22 44

Christina Johnsen *Handicaptalsmand*

Er uddannet cand.jur. fra Aalborg Universitet og har derudover også en politiuddannelse og har været ansat i politiet fra 1994-2013. Som jurist har hun arbejdet som Kredsdommer, som juridisk konsulent i Qeqqata Kommunia og som offentlig forsvarer i domstolene. Christina arbejder for at sikre og fremme rettigheder for personer med handicap gennem Tilioqs forskelligartede projekter. Hun tager imod og besvarer borgerhenvendelser og vejleder om rettigheder og klagemuligheder. Deltager i ekspertgrupper og råd samt vedligeholder netværk med eksterne samarbejdspartnere. Christina er en talsmand, som sætter fokus på og informerer samfundet om forhold for personer med handicap i Grønland, og hun har det overordnede ansvar for administrative opgaver, ansættelsesforhold og økonomi i Tilioq.

Anna Ida Hallgaard Jonsson *Projektmedarbejder*

Anna Ida er uddannet Cand. Soc. i Internationale Udviklingsstudier og Psykologi fra Roskilde Universitet. Anna Ida arbejder som projektleder bl.a. på Tilioqs arbejdsmarkedsprojekt og institutionens årlige foreningsseminarer og konferencer, som hun har været facilitator og ordstyrer for. Anna Ida arbejder også med den politiske fortalervirksomhed, som institutionen udfører særligt med fokus på arbejde og uddannelsesområdet.

Kontaktoplysninger: annaida@tilioq.gl
telefon +299 34 50 93

Tiliop allatseqarfia
Tilioqs sekretariat

Drude Daverkosen

Nalilersuisarnermik suliniutinillu sulisaqartoq

Drude Københavns Universitetimi Cand.Mag.-itut Inuit Upper-sarsiornermi atugaannik ilinniagaqarpoq. Drude inuit innarluutillit atugaannik ineriartortitsinermi ilisimasanik nalilersuiner-nillu katersuinermik suliaqarpoq, tamannalu ilaatigut innuttaasunit Tiliomut saaffiginnissutit, paasisassarsiorluni angalanerit inatsimmillu atuutilersitsinermik atorlugit pisarpoq. Drude aamma Ilisimatusarfik suleqatigalugu ilisimasanik ineriartortitsineq pillugu suliniutinik aqutsisutut aamma Pissassarfik aamma innarluutillit peqatigiiffisa qaammarsaanerannik suliaqarpoq.

Attaveqarfissat: drude@tilioq.gl
imaluunniit +299 34 50 92

Drude Daverkosen

Analyse- og projektmedarbejder

Drude er uddannet Cand. Mag. I Religionssociolog fra Københavns Universitet. Drude arbejder med at indsamle viden om og analysere udviklingen i forholdene for personer med handicap, dette blandt andet i forhold til borgerhenvendelser, som Tilioq modtager, orienteringsrejser og implementeringen af lovgivningen. Drude arbejder desuden som projektleder på projekter om vidensudvikling i samarbejde med Ilisimatusarfik og på oplysningskam-pagner med Pissassarfik og handicapforeningerne.

Kontaktoplysninger: drude@tilioq.gl
eller +299 34 50 92

Oline Inuusuttoq Olsen

Paasisutissiisartoq

Tusagassiisarnermik Ilisimatusarfimmi tusagassiortutut 2009-mi ilinniagaqarpoq.

Oline Tiliup sulinera pillugu tusagassiutinut nalunaarutininik allattarpoq innarluutilinnillu sullissineq pillugu inuiaqatigiinni oqallinnernik malinnaasarluni nittartagarlu Tilioq.gl minnerun-gitsumillu facebookimi qupperneq – Inuit Innarluutillit Illersuisuat/Handicaptalsmanden ingerlaavartumik nutartertarlugit. Oline Tiliup nalunaarusiat saqqummersitai, paasisitsiniaanerit imaluunniit Kalaallit Nunaanni inuit innarluutillit atugaat pisin-naataaffiilu pillugit oqallinnerni saqqummiussassanik piareer-saalluni Kalaallit Nunaanni tusagassiutinut attaveqartarpoq.

Inuit innarluutillit paasisassarsiorluni angalanerni naapittarpai pissutsillu atugaat pillugit allagaqartarluni. Allatseqarfiup suliaasaani, suliniutaani peqataasarpoq innuttaasullu saaffi-ginnikkaangata akisarlugit.

Attaveqarfissat: oline@tilioq.gl
oqarasuaat +299 34 50 94

Oline Inuusuttoq Olsen

Informationsmedarbejder

Er uddannet journalist fra Institut for Journalistik på Ilisimatusarfik fra januar 2009.

Oline står for at skrive pressemeddelelser, som både handler om Tilioqs arbejde og at holde øje med debatten i samfundet på handicapområdet samt løbende at opdatere hjemmesiden Tilioq.gl og ikke mindst facebook siden Tilioq- Inuit innarluutillit Illersuisuat/Handicaptalsmanden. Oline har kontakt med pressen i Grønland i forberedelser til præsentationer af Tilioq's udgivelser af rapporter, informationskampanjer eller i debatter om forhold og rettigheder for personer med handicap i Grønland.

Hun møder personer med handicap på orienteringsrejser og skriver portrætter om deres forhold. Indgår i sekretariatets forskellige opgaver, projekter og tager imod borgerhenvendelser.

Kontaktoplysninger: Oline@tilioq.gl
telefon +299 34 50 94

Ukioq 2020-p ingerlanerani pisut

JANUAARI

1. Inuit innarluutillit tapersersorneqarnissaat pillugu inatsit atuutilersinneqarpoq.

2. Tiliup aamma Qeqqata Kommuniata paasisitsiniaaneq ”Kikkut tamarmik tapersiisinnaapput, inuit innarluutillit suliffeqarnissaannik sammisaqarfiusoq saqqummersippaat.

13. Ineqarnermut Attaveqaqatigiinnermullu Naalakkersuisup, Karl Frederik Danielsenip peqataatsineq pillugu ataatsimeersuarnermi inassuteqaatit qisuariarfigai. Sanaartukkanik piusunik allannguilluni sanaartornerni tikinneqarsinnaanerup isiginiarneqarnissaa sulisutiginiarpaat aammalu pisortat attaveqaataasa angallassinerullu innuttaasunit tamarmiusunit atorneqarsinnaanerat qulakkeerniarlugu.

14. Innarluutillit Illersuisuat meeqqat inuusuttullu innarluutillit pillugit Nunat Avannarliit Ministeriisa Siunnersuisoqatigiiffianni immikkut ilisimasallit Finlandimi ataatsimiinneranni peqataavoq.

14. Kalaallit Nunaata – Danmarkip suleqatigiinnerannut allatseqarfimmik aqutsisoqatigiinnillu ataatsimeeqateqarneq.

15. Nalilersuinermi suliniutinillu suliaqartoq, Drude Daverkosen, atorfinitsinneqarpoq.

20. Tilioq Knud Rasmussenip Højskoliani saqqummiivoq.

FEBRUARI

7.-9. Kalaallit Nunaanni Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiinni ataatsimiinneq. Tiliup sulinera pillugu saqqummiineq.

17.-20. Pitsaaliuinermit Isumaginninnermullu Aqutsisoqarfik innarluutillit pillugit inatsimmik pikkorissartitsivoq.

26. KNR-ip paasisitsiniut ”Kikkut tamarmik tapersiisinnaapput” piffissami aallakaatitsiviusumi pitsaanerpaami aallakaatippaa.

26. Innarluutillit Illersuisuat angerlarsimaffeqanginneq pillugu immikkut ilisimasalinnut toqqa-gaavoq aammalu angerlarsimaffeqanginneq inuttullu atukkatigut navianartumiittut pillugit Nuummi ataatsimeersuarnermi peqataalluni.

MARSI

14. Nunat inoqqaavi pillugit FN-imi immikkut nalunaaruteqartartup, Victoria Tauli-Corpuzip Tiliutum tikeraarnissani Covid19-ip kinguneranik nunarsuarmi pissutsit pissutigalugit taamaatippaa.

30. Tiliup inuit nammineerlutik saaffiginnissannut Covid-19-ip tuniluussinnaanera pinngitsoortinniarlugu allaffik matugallarpaa. Innuttaasulli Tiliutum oqarasuaatikkut mailikkullu sulii saaffiginnissinnaapput.

APRILI

1. Tiliup inuit innarluutillit qanigisaasalu Facebookimi oqallittarfiat innarluuteqarneq pillugu misilittakkaminnik ilisimasaminnillu paarlaasseqatigiiffigisinnaasaat ammarpaa.

3. Tiliup 2019-imut ukiumoortumik nalunaarut saqqummersippaa.

20. Innarluutillit Illersuisuat Kalaallit Nunaanni Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit ataatsimiinneranni peqataavoq.

MAAJI

5. Tiliup ’Namminerisamik inuuneq’ saqqummersippaa. Innuttaasut piffissami 2017-2019 saaffiginnissutaannik nalilersuineq siulleg.

20.-30. Tilioq Qaanaamut paasisassarsiorluni angalavoq.

JUUNI

10.-12. Tilioq ombudsmandip Gertrud Rask Mindemi misissuinerani peqataavoq.

18. Utoqqaat Illersuisuat, Helene Heilmann, Tiliutum pulaarpoq. Illersuisutut suliasat oqallisigaat kattuffillu nutaarlunnaq aallartillugu.

25. Inatsisartunut ilaasortaq, Sofie Geisler, inuit innarluutillit ilinniagaqarnissamut periarfissaat paasinialugit Tiliutum pulaarpoq.

JUULI

9. Tiliup Naalakkersuisoq, Martha Abelsen naapippaa, Tiliup Qaanaamut angalanerani eqqumaffigisassat pingaarnerit oqaluttuarlugit.

17. Innarluutillit Illersuisuat Christina Johnsen Innarluutillit Illersuisuattut piffissamut 2021-2023 toqqaqqinneqarpoq.

AGGUSTI

28. Innarluutillit Illersuisuat angerlarsimaffeqannginneq pillugu ataatsimeersuarnerup immikkoortuata aappaani peqataavoq.

SEPTEMBARI

15. Tiliup angalanermit nalunaarusiaq 'Tilioq Avannaani' Avannaata Kommunanut saqqummiuppaa.

17. Pitsaaliuinermit Isumaginninnermullu Aqutsisoqarfimmi pisortamik, Helene B. Berthelsenimik, ataatsimeeqateqarneq siulleq.

18. Innarluutillit Illersuisuat suliani pillugit Ilisimartusarfimmi ilinniartunut saqqummiivoq.

21. Angalanermit nalunaarusiaq 'Tilioq Avannaani' tusagassiuutitut Nuummi saqqummiunneqarpoq.

23. 'Tilioq Avannaani' Inatsisartut Peqqissutsimut Ilaqutariinnermullu Ataatsimiititaliamut saqqummiunneqarpoq.

30. Innarluutillit Illersuisuat ulloq pisinnaatitaaffinnik sammisaqarfiusumut atatillugu Sisimiuni meeqqat atuarfianni saqqummiivoq.

OKTOBARI

5.-11. Tiliup aamma NIIK-p videokkut paasititsiniaaneq 'Innarluutiga takussaangitsoq' Sapaatit akunneranni 41-mi saqqummersippaat.

12. Tilioq Sisimiuni utoqqaat peqatigiiffiannit pulaarneqarpoq.

2. aamma 6. Suliffeqarfiit attaveqatigiiffiat Suleqataavunga Sisimiuni Maniitsumilu suliffeqarfiit isumasioqatigiinneranni saqqummiunneqarpoq. Suleqataavungami suliffeqarnermi peqataatinneqarnissaq qulakkeerneqassaaq.

5. Tilioq Kalaallit Nunaanni tusilartut ussersuutitigut nalunaartarnermik atuisut ikiorneqartannginnerat pillugu tusagassiutitigut nalunaaruteqarpoq.

8. Tilioq NIIK aamma Kommuneqarfik Sermersooq suleqatigalugit ersinngitsumik innarluuteqarneq pillugu Sisimiuni Nuummilu innuttaasunut aqqissuivoq.

8. Frederik Elsnerip "F" nipilersuummik videoliaq "Skizo" Tilioq suleqatigalugu saqqummersippaa.

11. Tilioq aamma småtegn.dk tusilartut ussersorlunilu nalunaartarnermik atuisut pisinnaatitaaffii pillugit ussersorluni nalunaartarnek atorlugu videomik saqqummiippat.

23. Isumaginninnermut Naalakkersuisup ussersorluni nalunaartarnermik atuisut ikiorneqartannginnerat pillugu aviisimi Sermitsiami allagaq ammasoq akivaa aammalu angalanermit nalunaarusiaq "Tilioq Avannaani" aviisimi allaatigisami tassani qisuariarfigalugu.

NOVEMBERI

14.-15. Tilioq Sømmenslutningen for Unge med Handicap suleqatigalugu #Tiliyoung #SUMH inuusutunik innarluutilinnik isumasioqatigiissitsivoq.

17. Tiliup aamma Ilisimatusarfiup innuttaasunik misissuineq "Innarluuteqarneq pillugu Isummat" Nuummi saqqummersippaat.

18. Tilioq illersuisoqarfiup periusissiaa nutaaq pillugu innarluutillit peqatigiiffiit isumasioqatigiissitsivoq.

19. Innarluutillit Illersuisuat Inuit Pisinnaatitaaffiit Instituttip siulersuisuni Kalaallit Nunaanni Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit sinnerlugu ilaasortatut toqqarneqarpoq.

DECEMBARI

1. Misissuineq 'Innarluuteqarneq pillugu Isummat' ilaqutariinnermut peqqissutsimullu ataatsimiititaliamut saqqummiunneqarpoq.

2. Tilioq Kalaallit Nunaata inuit pisinnaatitaaffii pillugit nalilersuinermit (UPR) atatillugu innuttaasunik tusarniaanermi peqataavoq.

3. Tiliup meeqqanut atuagaq 'Rosap Aqqaluaa Innarluuteqarpoq' atuakkiortumit Anette Hviid Thomsenimik atuakkarineqartoq saqqummersippaa. Ilinniartitaanermut, Kultureqarnermut Ilageeqarnermullu Naalakkersuisoqarfimmit tapiiffiqineqarluni saqqummersinneqarpoq.

8. Tilioq innarluuteqarneq suliffeqarnerlu pillugit Nunatsinni Inuusutissarsiornermut Suliffeqarnermullu Siunnersuisoqatigiinnut saqqummiivoq.

10. Peqqissutsimut Naalakkersuisoq, Anna Wangenheim, Tiliumut pulaarpoq.

17. Peqqissutsimut Naalakkersuisoq, Anna Wangenheim, aamma Isumaginninnermut Naalakkersuisoq, Martha Abelsen, Illersuisut Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Kommissioniat nutaaq pillugu siunnersuutissaq videokkut attaveqat atorlugu ataatsimiinneranni saqqummiuppaa.

18. Innarluutillit Illersuisuata Illersuisut Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Kommissioniat nutaaq pillugu siunnersuut oqariartuuteqarluni "Sipaarniarnerinnaq inuit pisinnaatitaaffiit pitsanngorsaataangitsoq" qisuariarfigaa.

Året der gik

JANUARI

1. Lov om støtte til personer med handicap træder i kraft.
2. Tilioq og Qeqqata Kommunía lancerer kampagnen "Alle kan bidrage", som sætter fokus på personer med handicap på arbejdsmarkedet.
13. Naalakkersuisoq for boliger og infrastruktur, Karl Frederik Danielsen reagerer på anbefalinger fra konferencen om inklusion. De vil arbejde for, at tilgængelighed skal iagttages ved ombygning af eksisterende bebyggelse og at sikre, at offentlige infrastrukturanlæg og befordring er tilgængelig for hele befolkningen.
14. Handicaptalsmanden deltager ved Nordisk ministerråds ekspertgruppemøde i Finland om børn og unge med handicap.
14. Møde med sekretariat og styregruppe for det grønlandsk-danske samarbejde.
15. Ansættelse af Analyse- og projektmedarbejder, Drude Daverkosen.
20. Tilioq holder oplæg for Knud Rasmussens Højskole.

APRIL

1. Tilioq åbner forum på facebook for personer med handicap og deres pårørende, hvor de kan dele erfaringer og viden om handicap med hinanden.
3. Tilioq udgiver sin årsberetning for 2019.
20. Handicaptalsmanden deltager i rådsmøde i Grønlands Råd for menneskerettigheder.

MAJ

5. Tilioq udgiver 'Et selvstændigt liv'. Den første analyse af borgerhenvendelser for perioden 2017-2019.
- 20.-30. Tilioq er på orienteringsrejse til Qaanaaq.

FEBRUAR

- 7.-9. Møde i Grønlands Råd for menneskerettigheder. Et oplæg om Tilioqs arbejde.
- 17.-20. Kursus i handicaplovgivningen afholdt af Styrelsen for Forebyggelse og Sociale Forhold
26. KNR udsender "Alle kan bidrage" kampagnen i bedste sendetid.
26. Handicaptalsmanden udpeges som medlem af ekspertpanel på hjemløshed og deltager i en konference om hjemløshed og socialt udsatte i Nuuk.

JUNI

- 10.-12. Tilioq deltager i ombudsmandens inspektion af Gertrud Rask Minde.
18. Ældretalsmanden, Helene Heilmann, besøger Tilioq. De taler om opgaverne som Talsmand og at starte en helt ny organisation.
25. Inatsisartut-medlem, Sofie Geisler, besøger Tilioq for at få viden om uddannelsesmuligheder for personer med handicap.

MARTS

14. FN's specialrapportør for oprindelige folks rettigheder, Victoria Tauli-Corpuz, aflyser sit besøg til Tilioq på grund af Covid-19 situationen i verden.
30. Tilioq lukker midlertidigt kontoret for personlige henvendelser for at forebygge en evt. covid-19 spredning. Men borgere kan stadig kontakte Tilioq telefonisk og pr. mail.

JULI

9. Tilioq mødes med Naalaakersuisoq, Martha Abelsen, og fortæller om de vigtigste opmærksomhedspunkter fra Tilioqs rejse til Qaanaaq.
17. Handicaptalsmand Christina Johnsen genudpeges til Handicaptalsmand for perioden 2021-2023.

AUGUST

28. Handicaptalsmanden deltager i hjemløshedskonferencens anden del.

SEPTEMBER

- 15. Tilioq fremlægger rejserapporten 'Tilioq i Nord' for Avannaata Kommunia.
- 17. Første møde med styrelseschef, Helene B. Berthelsen, for Styrelsens For Forebyggelse og Sociale Forhold.
- 18. Handicaptalsmanden holder oplæg om sit arbejde for studerende på Ilisimatusarfik.
- 21. Rejserapporten 'Tilioq i Nord' offentliggøres for pressen i Nuuk.
- 23. 'Tilioq i Nord' fremlægges for Inatsisartuts Familie og Sundhedsudvalg.
- 30. Handicaptalsmanden holder oplæg på folkeskole i Sisimiut i forbindelse med rettighedsdag.

NOVEMBER

- 14.-15. Tilioq afholder seminar for unge med handicap i samarbejde med Sammenslutningen for Unge med Handicap #Tiliyoung #SUMH.
- 17. Tilioq og Ilisimatusarfik udgiver befolkningsundersøgelsen "Holdninger til Handicap" i Nuuk.
- 18. Tilioq afholder seminar for handicapforeninger om institutionens nye strategi.
- 19. Handicaptalsmanden bliver valgt til at sidde i Institut for Menneskerettigheders bestyrelse på vegne af Grønlands Råd for Menneskerettigheder.

OKTOBER

- 5.-11. Tilioq og NIIK lancerer Uge 41 videokampagnen "Mit usynlige handicap".
- 12. Tilioq får besøg af ældreforeningen i Sisimiut.
- 2. og 6. Virksomhedsnetværket Suleqataavunga lanceres på et seminar for virksomheder i Sisimiut og Maniitsoq. Suleqataavunga skal sikre inklusion på arbejdsmarkedet.
- 5. Tilioq udsender pressemeddelelse om manglende hjælp til tegnsprogsbrugere i Grønland.
- 8. Tilioq afholder i samarbejde med NIIK og Kommuneqarfik Sermersooq borgerarrangementer om usynlige handicaps i Sisimiut og i Nuuk.
- 8. Frederik Elsner "F" udgiver musikvideoen "Skizo" i samarbejde med Tilioq
- 11. Tilioq og småtegn.dk udsender en video på tegnsprog om rettigheder for døve og tegnsprogsbrugere.
- 23. Naalakkersuisoq for Sociale anliggender svarer på et åbent brev om manglende hjælp til tegnsprogsbrugere i avisen Sermitsiaq og reagerer i samme kronik på rejserapporten 'Tilioq i Nord'.

DECEMBER

- 1. Undersøgelsen 'Holdninger til Handicap' fremlægges for familie- og sundhedsudvalget.
- 2. Tilioq deltager i folkehøring i forbindelse med, at Grønland eksamineres i menneskerettigheder (UPR).
- 3. Tilioq lancerer børnebogen 'Rosas Lillebror har et Handicap' af forfatter Anette Hviid Thomsen. Udgivet med støtte fra Departement for Uddannelse, Kultur og Kirke.
- 8. Tilioq holder oplæg om handicap og arbejde for Det Nationale Arbejdsmarkedsråd.
- 10. Naalakkersuisoq for Sundhed, Anna Wangenheim, besøger Tilioq.
- 17. Naalakkersuisoq for Sundhed, Anna Wangenheim, og Naalakkersuisoq for Sociale anliggender, Martha Abelsen, fremlægger et kommende forslag om ny Menneskerettighedskommission for Talsmænd og Råd på et TEAMS-møde.
- 18. Handicaptalsmanden reagerer på forslaget om en ny menneskerettighedskommission med budskabet "Ren spareøvelse, som ikke styrker menneskerettigheder".

Ingerlatsinerit

Tilioq COVID-19-ip kinguneranik killilersuinernut naleqqussarta-riaqarnikuuvoq, taamaakkaluartorli ingerlatassatsitut pilersaarutigisatta amerlasuut ingerlannissaannut periarfissaqarnikuu-nerput nuannaarutigisorujussuuarput. Uani Tiliup 2020-mi ingerlataanik angusaanillu toqqakkat atuarsinnaavatit. Ingerlatat Tiliup 2019-2020-mut periusissiornermi anguniagai maliliglut allaaserineqarput.

Aktiviteter

Tilioq har i 2020 måttet tilpasse sig COVID-19 re- striktioner, men vi er meget glade for, at vi til trods har haft muligheden for at gennemføre mange af vores planlagte aktiviteter. Her kan du læse et ud- pluk af de aktiviteter og resultater, Tilioq har skabt i løbet af 2020. Aktiviteterne er oplistet efter Tilioqs strategiske mål for 2019-2020.

Tilioq nalunaarusianik imaqquortuunik pingasunik saqqummiussaqaarnikuuvoq taamaalillunilu sumiiffinni nunalu tamakkerlugu ilisimasassiornikuulluni Tilioq har udgivet tre store rapporter i 2020 og har derved produceret både lokal og landsdækkende viden.

Innarluuteqarnek pillugu ilisimasaqarnerulerneq

Tiliup inuit innarluutillit pisinnaatitaaffii atugaallu pillugit inuia- qatigiinni ilisimasaqarnerulernissaq suliniutiguarpa. Illersuiso- qarfiup ingerlataani tamarluinnangajanni ilisimasaqalernissaq, ilisimasaqarnerulernissaq ilisimasallu siuaruarnissaat pineqar- put. Inunnik ataasiakkaanik, ataatsimoortunik atuarfinnik ilin- niarfinnillu imaluunniit soqutigisaqartut kattuffiiniq ataatsimee- qateqartarnikkut Tiliullu oqariartuutaasa siammarnissaannut attaveqaatigut atorlugit taamaaliortarpugut. Tiliup tamassuma saniatigut siusinnerusukkut oqaatigineqartutut 2020-mi inuit innarluutillit atugaat pissutsillu pillugit misissuinerit annertuut arlallit saqqummersinnikuuai. Misissuinerit pillugit– Qaanaa- mullu paasisassarsiorluni angalaneq pillugu annertunerusumik ataani atuarit.

Førøget viden på handicapområdet

Tilioq arbejder konstant med at øge den viden, der er i samfundet om rettigheder og vilkår for perso- ner med handicap. Stort set alle institutionens ak- tiviteter handler om at skabe, øge eller udbrede vi- den. Det gør vi gennem møder med enkeltperso- ner, grupper, skoler og uddannelsesinstitutioner eller interesseorganisationer og ved at bruge vores kommunikationsplatforme til at dele Tilioqs bud- skaber. I 2020 har Tilioq ud over det førnævnte ud- givet flere store undersøgelser vedrørende vilkår og forhold for personer med handicap. Læs mere om undersøgelserne nedenfor – samt i afsnittet om orienteringsrejsen til Qaanaaq.

Innuttaasut saaffiginnissutaannik nalilersuineq ”Namminerisamik inuuneq”

Innuttaasut Tiliuumut piffissami 2017-imit 2019-imut saaffiginnissutaannik nalilersuineq siulleq ulloq 5. maaji 2020 saqqummer-sinneqarpoq. Nalilersuineri Kalaallit Nunaanni inuit innarluutilit oqartussanullu attaveqaraangamik ajornartorsiutigisartagaat paasinarsarneqarput.

Nalunaarummi pingaarnertut naliliineq tassaavoq inuit innarluutilit amerlasuut namminerisamik inuuneqalernissamut pisariaqartunik ikiorneqarneq ajortut. Innuttaasut Tiliuumut saaffiginnittarnerannut pissutaasoq annertuneq tassaavoq ikorfartuutunik aporfigilikkaminnik suujunnaartitsisinnaasunik inuiaqatigiinnilu allat naligalugit peqataanissaminnik qulakkeerinissinnaasunik pissarsineq ajortut, taamaalillutik toqqaanissamut periarfissaat annikillisinneqartarlutik, tamassumalu kinguneraa Innaluuutilit pillugit FN-imi Isumaqaatigiissummi artikili nr. 19 – Namminerisamik inuuneqarsinnaatitaaneq Kalaallit Nunaanni eqqortinneqannginnera.

Inuit innarluutilit tapersorsorneqarnissaannut inatsit nutaaq ulloq 1. Januaari 2020 atuutilersinneqarpoq. Tilioq taamaalilluni inatsisip nutaap atuutilersinneqannginnerani inatsit siusinnerusukku atuuttoq tunngavigalugu siunnersuivoq. Taamaammat ajornartorsiutit arlallit innuttaasut 2017-imit 2019-imut saaffiginnissutaat pillugit nalilersuineri erseqqissarneqartut inatsit nutaaq atorlugu iliuuseqarfigneqarsinnaapput. Tiliorli isumaqarpoq inuit inarluutilit ajornartorsiutaat tamarmik inatsisip nutaap atuutilersinneqarneratigut aaqinneqanngitsut. Nalilersuineri uparuarneqarpoq inuit innarluutilit pisinnaatitaaffiisa

qulakkeernissaannut aqqissuussaanermi ajornartorsiuteqartoqartoq. Taakku aqqinnissaannut piffissaq sivisussaaq, tassanilu Naalakkersuisut, Inatsisartut, kommunit, ilinniarfiit, sullissisartut ataasiakkaat, soqutigisaqaqatigiit kattuffiit inuiaqatigiillu ataatsimut isigalugit annertuumik suliaqarnissaat ataatsimullu suliniuteqarnissaat pisariaqartoq. Namminerisamik inuuneq tilioq.gl-imi

Inuit innarluutilit pisinnaatitaaffiik Qaanaami saqqummiussaqrpoq. I Qaanaaq holdt Tilioq oplæg om rettigheder for personer med handicap.

Analyse af borgerhenvendelser ”Et selvstændigt liv”

Den første analyse af borgerhenvendelser til Tilioq for perioden 2017-2019 udkom d. 5 maj 2020. Analysen belyser personer med handicaps liv i Grønland og de udfordringer, de møder, når de er i kontakt med myndighederne.

Rapportens overordnede konklusion er, at en stor gruppe personer med handicap ikke får den hjælp, der skal til, for at de kan leve et selvstændigt liv. Den største årsag til, at borgere henvender sig til Tilioq, er, at de ikke har adgang til støtteforanstaltninger, som kan nedbryde de barrierer, de oplever, og som kan sikre deres deltagelse i samfundet på lige fod med andre. Når personer med handicap ikke får hjælp til at indgå i samfundet, så indskrænkes deres valgmuligheder, hvilket betyder, at Grønland ikke lever op til FN's Handicapkonventions artikel 19 - Retten til et selvstændigt liv.

Den 1. januar 2020 trådte en ny lov om støtte til personer med handicap i kraft. Tilioq gav således rådgivning på baggrund af tidligere gældende lovgivning, inden den nye lov trådte i kraft. Flere af de problemstillinger, der bliver fremhævet i analysen om borgerhenvendelser fra 2017-2019, kan derfor være adresseret i den nye lovgivning. Tilioq mener dog ikke, at vedtagelsen af den nye lov har løst alle problemstillinger for personer med handicap. Ana-

lysen peger på nogle strukturelle problemer med at sikre personer med handicaps rettigheder. At løse disse er en lang proces, der kræver stort arbejde og fælles indsats fra både Naalakkersuisut, Inatsisartut, kommuner, uddannelsesinstitutioner, den enkelte sagsbehandler, interesseorganisationer og i samfundet generelt. Et selvstændigt liv kan findes på tilioq.gl

'Innarluuteqarnermut isummat' saqqummersinneqarneranut inuit innarluutillit peqatigiiffiit, naalakkersuisoqarfinit soqutigisaqartuniillu allanit peqataasoqarluarpoq

Der var stor deltagelse både fra handicapforeninger, departementer og andre interessenter til udgivelsen af 'Holdninger til Handicap'.

Innuttaasunik misissuineq "Innarluuteqarneq pillugu Isummat"

Tiliup Ilisimatusarfik suleqatigalugu misissuineq "Innarluuteqarneq pillugu Isummat" novembarimi saqqummersippaa. Nuna tamakkerlugu innuttaasut katitigaanerisa agguataarne rat tunngavigalugu isummanik misissuinnikkut suliffeqarfiillu innarluutilimmik atorfinitsinissamik isumaannik misissuinnikkut innuttaasut innarluuteqarneq pillugu isumaannik misissuinermit qulaajaasoqarpoq.

Isummanik misissuinerup takutippaa innuttaasut innunut timimikkut innarluuteqartunut innunut tarnikkut innarluuteqartunut sanilliullugu ajunginnerusumik isummertut. Misissuinerup tamassuma saniatigut takutippaa inuit innarluutillit ataatsimut isigalugu appasinnerusumik ilinniagaqartut innuttaasullu sinnerinut sanilliullugu suliffeqannginnerusartut. Akunnattoorutit tamakku inuit innarluutillit inuiaqatigiinni akuutilersinniarlugit pingaartumillu suliffeqarfiit tamatigoornerusunngortinniarlugit sujunnaarsinneqartussanik aporfissaqartitsipput.

Innuttaasunik misissuinermit nalilersuineq ulloq 17. novemberi 2020 saqqummiunneqarpoq, tassani Ilisimatusarfimmi lektorip, Steven Arnfjordip, paasisat saqqummiuppai. Ergoterapeut, Sara Jilsø Fleischer, suliffeqalernissaq sammillugu saqqummiussoq, inuillu innarluutillit suliffeqarfinit peqataatinneqalernissaat pillugu ilisimasallit oqallillutik. Nalunaarusiaq tilioq.glimi ilisimasaqarfimmi atuarsinnaavat.

Tiliup nalunaarusiami paasisat pingaannerit Inatsisartut Ilaqutariinnermut Peqqissutsimullu Ataatsimiititaliamut ulloq 1. decembari saqqummiuppai.

Befolkningsundersøgelsen "Holdninger til Handicap"

I november udgav Tiliq i samarbejde med Ilisimatusarfik undersøgelsen "Holdninger til Handicap". Gennem en landsdækkende repræsentativ holdningsundersøgelse og et studie af arbejdsmarkedets indstilling til at ansætte én med et handicap afdækker undersøgelsen befolkningens holdninger til handicap.

Holdningsundersøgelsen viste, at befolkningen generelt er mere positivt indstillet overfor personer, som har et fysisk handicap end overfor personer med psykiske handicap. Derudover viser undersøgelsen, at personer med handicap generelt har et lavere uddannelsesniveau og en lavere arbejdsmarkedstilknøytning end den resterende befolkning. Disse forbehold skaber barrierer, som skal nedbrydes for at skabe inklusion af personer med handicap i samfundet og særligt mere fleksibilitet på arbejdsmarkedet.

Analysen af befolkningsundersøgelsen blev præsenteret d. 17. november 2020, hvor lektor på Ilisimatusarfik, Steven Arnfjord, fremlagde resultaterne. Ergoterapeut, Sara Jilsø Fleischer, holdt et oplæg med fokus på adgang til arbejdsmarkedet, og der var en paneldebat om inklusion af personer med handicap på arbejdsmarkedet. Du kan læse rapporten i tilioq.gl's [vidensbank](http://tilioq.gl's).

Tiliq fremlagde desuden rapportens hovedresultater for Inatsisartuts familie- og sundhedsudvalg den 1. december.

Uku pillugit ilisimasat

Tiliup assigiingitsunik suliaq 'Uku pillugit ilisimasat' aallartip-paa. Tassani siunertaavoq Tiliup innarluutilinnik sullissinermi ilisimasaanik katersinissaq immikkoortumilu tassani ajornartorsiutinik nalilersuinissaq. Nalilersuinerit taakku ilisimasani pis-sarsiarineqarsinnaasunik immikkoortumilu aalajangersimasumi suut pitsannguutaasinnaaneranik Tiliup isumaanik naatsumik erseqqarissumillu paasissutissanik pissarsiaqarfiupput. Tiliup assigiingitsunik suliami tassani nalilersuinerit pingasut 2020-mi saqqummersippai

- Innarluuteqarneq ilinniagaqarnerlu
- Innarluuteqarneq, ineqarneq angerlarsimaffeqannginnerlu
- Tarnikkut katsorsaaneq innarluuteqarnerlu

Nalilersuinerit uani tilioq.gl takuneqarsinnaapput.

Innarluuteqarneq inuit pisinnaatitaaffii pillugit innuttaasunik tusarniaanermi sammeneqarpoq

Innarluutillit illersuisuat Kalaallit Nunaata inuit pisinnaatitaaffi-nik nalilersuinerit (UPR) atatillugu Namminersorlutik Oqar-tussat aamma Kalaallit Nunaanni Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunersuisoqatigiit innuttaasunik tusarniaaneranik inuit innar-luutillit inuttut pisinnaatitaaffii pillugit saqqummiivoq. Illersui-sup tassani ilaatigut inuit innarluutillit assigiingisinneqarnerat akiorniarlugu Kalaallit Nunaanni suut suli amigaatiginerigut sammivaa. Saqqummiussaq aamma UPR pillugit uani tilioq.gl annertunerusumik atuarit.

Attaveqarfeqalerneq taakkulu attavigiinnarnerat

Tiliup illersuisoqarfiup pilersinneqarneraniilli innarluutilinnik sullissinermi peqatigiffinnik, soqutigisaqatigiit kattuffinik, aalajangiisartunik inunnillu ataasiakkaanik attaveqalernissap tamassumalu pitsanngorsarnissaa anguniarnikuuaa. Tilioq naak COVID-19-ip kinguneranik killilersuisoqaraluartoq nunami namminermi nunallu tamat akornanni nutaanik attaveqalerni-kuuvoq suleqateqalernikuullunilu kiisalu attaveqarfigeriikkat-sinnut pitsaasunut attaveqaannarluta. Tilioq assersuutigalugu Sif Holst, Danske Handicaporganisationer-mi siulittaassup tul-lialu peqatigalugu suliffeqarneq innarluuteqarnerlu sam-millugit internetikkut nunat tamat akornanni aaq-qissuivoq. Tiliup 2021 qilanaaraa, tassani innarluutillit peqatigiiffinik aamma suleqatinik nutaanik qangalilu suleqatigisanik naapilluni ataatsimiinnissaq neriuarluni.

Viden Om

I 2020 startede Tilioq serien 'Viden Om'. Denne serie har til formål at samle den viden, Tilioq har om et specifikt emne indenfor handicapområdet samt analysere området og dets udfordringer. Denne række af analyser giver et kort og præcist indblik i den viden, som findes tilgængeligt samt Tilioqs holdning til, hvilke forbedringer der burde implementeres på det specifikke område. I 2020 udgav Tilioq tre analyser i denne serie

- Handicap og uddannelse
- Handicap, bolig og hjemløshed
- Psykiatri og handicap

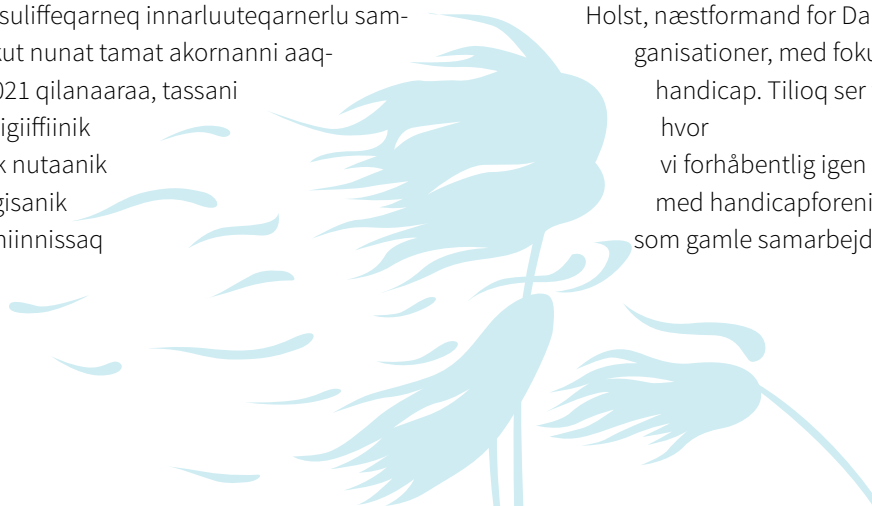
Analyserne kan findes på tilioq.gl

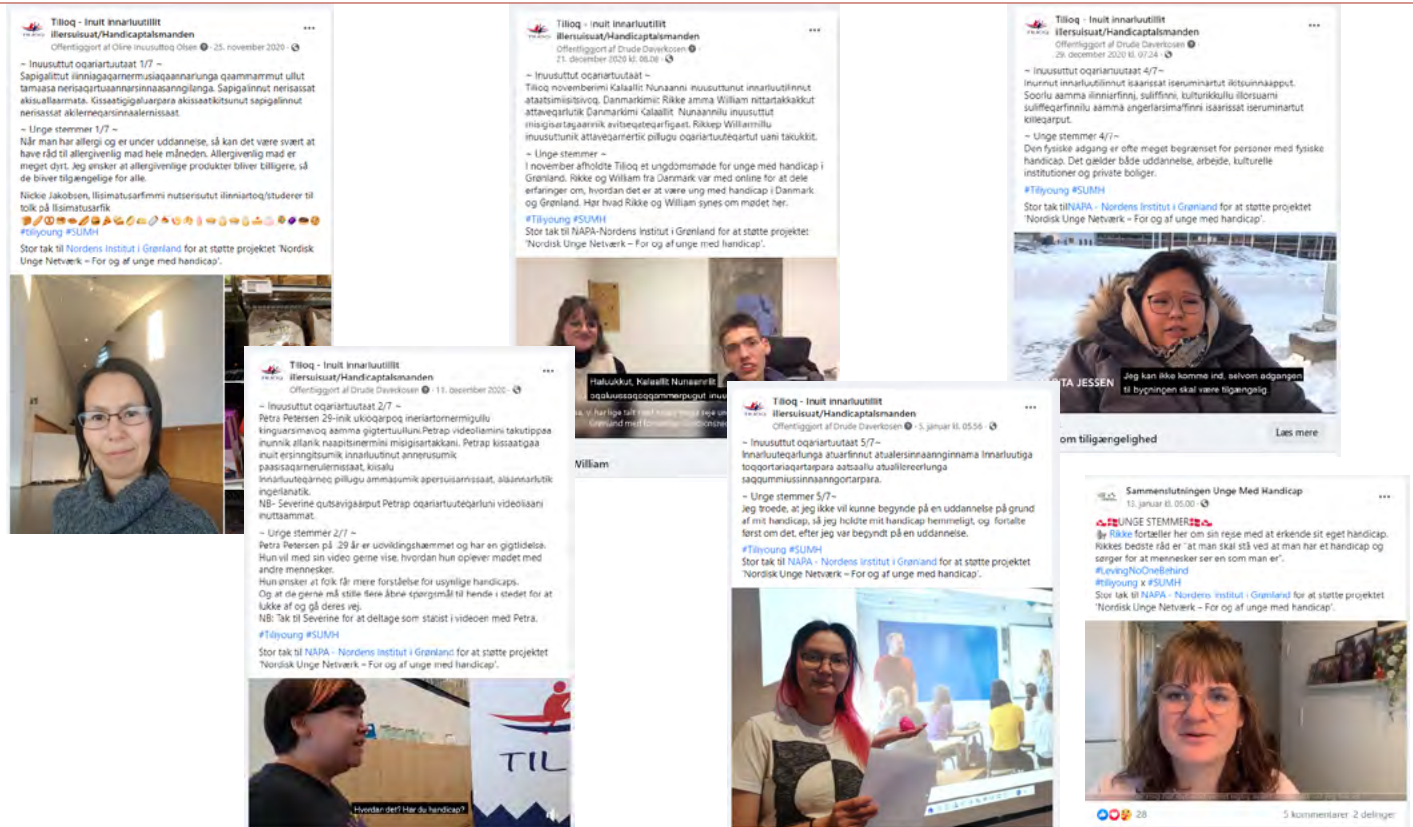
Handicap på dagsordenen i folkehøring om menneskerettigheder

Handicaptalsmanden holdt et oplæg om menneskerettigheder for personer med handicap under Selvstyrets og Grønlands Råd for Menneskerettigheds folkehøring i forbindelse med, at Grønland eksamineres i menneskerettigheder (UPR). Her satte Talsmanden bl.a. fokus på, at vi i Grønland stadig mangler et diskriminationsforbud mod diskrimination af personer med handicap. Læs mere om oplægget og UPR på tilioq.gl

Skabe og vedligeholde netværk

Tilioq har siden organisationens tilblivelse haft et mål om at skabe og styrke netværk indenfor handicapområdet, både med foreninger, interesseorganisationer, beslutningstagere og enkeltpersoner. På trods af COVID-19 restriktionerne har Tilioq formået både at skabe nye netværk og samarbejder nationalt og internationalt samt vedligeholde det stærke netværk, vi allerede har. Tilioq deltog for eksempel i et internationalt online event med Sif Holst, næstformand for Danske Handicaporganisationer, med fokus på arbejde og handicap. Tilioq ser frem til et 2021, hvor vi forhåbentlig igen kan mødes fysisk med handicapforeninger og nye som gamle samarbejdspartnere.

SUMH suleqatigalugu Inuusuttunut suliniut #Tiliyoung

Tiliup kattuffik 'Sammenslutningen af Unge Med Handicap' (SUMH) suleqatigalugu inuusuttut innarluutillit ukiakkut sammivai. Suliniummi anguniagaavoq Kalaallit Nunaanni Danmarkimilu inuusuttut innarluutillit akornanni misilittakanik paarlaasseqatigiiffiusumik oqallittarfiliornissaq. Oqallittarfimmi salliutillugu siunertaavoq Kalaallit Nunaanni inuusuttut innarluutillit allannguissamut peqataatitsinissamullu nukisaaqarnerulernissaat. Suliniummi pingaarnertut ingerlataq tassaavoq Danmarkimi aamma Kalaallit Nunaanni inuusuttut ulluni 14.-15. novembari isumasioqatigiinnerat. Isumasioqatiginnermi inuusuttut, innarluuteqarneq, allannguissaq ataasimoornerlu sammeneqarput. Isumasioqatiginnermi innarluutillit pillugit isumaqatigiissummi pisinnaatitaaffiit sammeneqarput, ajornartorsiutillu inuiaqatigiinni sammeneqangitsut namminneq isumaqarfigisatik suliarlugit. Tamassuma saniatigut inuit internetimi attaveqarfigisartagaat aqutugalugit ajornartorsiutiminnik ingerlatitseqqiinnissamut sakkussaqalerput. Paasisititsiniaaneq taaguuteqarpoq 'Inuusuttut Ni-paat', taannalu Tiliumi aamma SUMH-p Facebookiani takuneqarsinnaavoq, Inuusuttut Danmarkimeersut angalanermut killilersuinerit pissutigalugit internetikkut peqataapput.

Suliniut NAPA-mit tapiiffigineqarpoq. Tiliup aamma SUMH-p NAPA suliniummumt tapissuteqarneranik qujaffigaat.

Tiliup inuusuttut inaarluuteqarnerlu samminera SUMH suleqatigalugu ingerlateqqissavaa nunanilu avannarlerni inuusuttut 2021-mi ukiakkut ataatsiminnissaat pilersaarusiorneqarpoq.

Ungeprojektet #Tiliyoung i samarbejde med SUMH

I efteråret satte Tiliuq fokus på unge med handicap i samarbejde med organisationen 'Sammenslutningen af Unge Med Handicap' (SUMH). Projektet havde som mål at skabe en platform for erfaringsudveksling mellem unge med handicap i Grønland og Danmark. Platformen har først og fremmest til formål at styrke unge med handicap i Grønland til at skabe forandringer og inklusion. Projektets hovedaktivitet var et seminar for danske og grønlandske unge med handicap, som blev afholdt d. 14.-15. november. Seminaret havde fokus på unge, handicap, forandring og fællesskab. På seminaret blev der sat fokus på rettighederne i handicapkonventionen, og de unge arbejdede med de udfordringer, de selv synes, der mangler fokus på i samfundet. Derudover fik de unge værktøjer til at formidle deres udfordringer via de sociale medier. Under seminaret blev der skabt en socialmediekampagne med de unges egne budskaber. Kampagnen hedder 'Unge Stemmer' og kan ses på Tiliuq og SUMHs facebook. De unge fra Danmark deltog gennem en online forbindelse på grund af rejserestriktionerne

Projektet blev støttet af NAPA. Tiliuq og SUMH takker NAPA for støtten til projektet.

Tiliuq vil fortsætte med at sætte fokus på unge og handicap i samarbejde med SUMH, og et nordisk ungdomsmøde er på tegnebrættet for efteråret 2021.

Innarluutillit peqatigiiffiik ataatsimeeqateqarneq

Tiliup inuit innarluutillit peqatigiiffiisa soqutigisaqaqatigiillu kattuffiisa nuna tamakkerlugu ukiumoortumik isumasioqatigiinnissaat ataatsimeersuarnissaallu COVID-19-ip kinguneranik killilersuutit kommuninit allaneersut peqataasussaatillugit aqqis-suussinissamik inerteqquteqarfiusut pissutigalugit ajoraluurtumik taamaattariaqalernikuuai.

Nuna tamakkerlugu isumasioqatigiinnissamat taarsiullugu nuna tamakkerlugu inuit innarluutillit peqatigiiffiisa aallartaannik Tilioq Nuummi ataatsimeeqateqarpoq. Peqatigiiffiit ataatsimiinnermi Tiliup ukiuni siullerni pingasuni sulinera nalilersorpaat. Innarluutillit Illersuisuata tamassuma saniatigut Tiliup 2021-2023-mut periusssiassaatur missingersuut saqqummiuppa. Peqatigiiffiit periusssiassamat nutaamut kiisalu peqatigiiffiit Tiliullu ukiuni pingasuni tulluuttuni suleqatigiilluarnerisa qanoq ingerlateqqinneqarnissaanut pitsanngortinneqarnissaanullu tapersiippat.

Tilioq KNIPK Nuummi ataatsimiinnermi peqataasinnaangimmat KNIPK-p siulersuisuani ilaasortanik ullormut oqaluuserisasat assinginik oqarasuaatikut ataatsimeeqateqarpoq.

Tapersiissutissinnut tamassinnut qujavugut suleqatigiinnissamullu qilanaarluta. Pingaartumik Kalaallit Nunanni inuit innarluutillit atugaasa pitsanngorsarnissaat sammillugu isumasioqatigiinnissami ataatsimeersuarnissamilu naapeqqinnissatsinnut qilanaarpugut.

* Tiliup pisortani oqartussanik, pisortat namminersortullu sulisoqarfiinik, kattuffinnik peqatigiiffinnillu il.il. suliambut attuumasuteqartunik ukiumoortumik ataatsimeeqateqartarnissaq pillugu Innarluutillit Illersuisuat pillugu inatsimmi § 7-mi pisussaafik nuna tamakkerlugu innarluutillit peqatigiiffiik ataatsimeeqateqarnikkut aamma ulloq 17. novembari soqutigisaqartut allat sinniisuinit peqataaffigineqartumik innuttaasunik misissuiner-mik saqqummiinikkut eqqortinneqartutut isigaa.

Utoqqaat Illersuisuallu misilittakkanik paarlaasseqatigiinneq

Utoqqaat Illersuisuat, Helene Heilmann, atorfininnermi kinguninngua Tiliumut pulaarpoq. Illersuisut tassani ilaatigut illersuisoqarfiup nutaap naqqaniit pitsaanerpaamik qanoq aallartineqarnissaa, pitsaasumik attaveqarfeqarnerup pingaaruteqasusaa aamma innuttaasunut qanoq pitsaanerpaamik siunnersuinissaa ilitsersuinissarlugu oqaluuseraat.

Møde med handicapforeninger

Tilioq så sig desværre nødsaget til at aflyse organisationens årlige nationale seminar og konference for handicapforeninger og interesseorganisationer på grund af COVID-19 restriktioner, som forbød arrangementer, hvor deltagere indrejser fra andre kommuner.

I stedet for det nationale seminar afholdte Tilioq et møde med repræsentanter for de nationale handicapforeninger i Nuuk. Til mødet evaluerede foreningerne Tilioqs arbejde de første tre år. Derudover fremlagde Handicaptalsmanden første udkast til Tilioqs strategi for 2021-2023. På mødet gav foreningerne input til den nye strategi samt hvordan foreningerne og Tilioq kan fortsætte og forbedre det gode samarbejde de næste tre år.

Tilioq har afholdt et telefonmøde med den samme dagsorden med medlemmer af KNIPKs bestyrelse, da KNIPK ikke kunne deltage i mødet i Nuuk.

Vi takker alle for input og ser frem til mere samarbejde. Vi glæder os særligt til igen at kunne mødes til et seminar og konference med fokus på at forbedre forhold for personer med handicap i Grønland.

* Tilioq anser at have opfyldt forpligtelserne i Handicaptalsmandslovens §7 om et årligt møde med relevante offentlige myndigheder, offentlige og private institutioner, organisationer og foreninger m.v. gennem ovenstående møde med de nationale handicapforeninger samt fremlæggelse af befolkningsundersøgelsen d. 17. november, hvor både foreninger, men også en bred repræsentation af andre interessenter deltog.

Ældretalsmand

Ældretalsmanden, Helene Heilmann, besøgte kort efter sin ansættelse Tilioq. Her diskuterede de to Talsmænd blandt andet, hvordan man bedst starter en ny institution fra bunden, vigtigheden af et stærkt netværk, og hvordan man yder den bedst mulige rådgivning og vejledning til borgere.

Inuit pisinnaatitaaffii pillugit siunnersuisoqatigiinnut ilaasortat / Medlemmer af Grønlands Råd for Menneskerettigheder

Kalaallit Nunaanni Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit

Innarluutillit illersuisuat Kalaallit Nunaanni Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit inatsimmi § 3, imm. 2, nr. 2 malillugu Kalaallit Nunaanni Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiinni aalajangersimasumik maannakut ilaasortaavoq. Kalaallit Nunaanni Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit nutaat decembari 2019-mi inissititerput. Innarluutillit Illersuisuat suleqatigiissitaliani 'ineqarneq angerlarsimaffeqannginnerlu' aamma 'inuttut politikikkullu pisinnaataafiit', tassunga ilanngullugit inatsisitigut innarlitsaaliugaaneq aamma tunngaviumik inatsimmi pisinnaatitaaffiit, ukioq manna 2020-mi ilaasortaavoq. 2020-mi inuit pisinnaatitaaffiit pingaaruteqartorujussuarnik 2020-mi tusarniaaneri amerlapput, tassa COVID-19 pissutigalugu kiffaanngissuseqarsinnaatitaansinnik annikillisisoqarnikummat.

Innarluutillit Illersuisuat Inuit Pisinnaatitaaffiit Institutip siunnersuisuini ilaasortatut Siunnersuisoqatigiinnit maannakut toqqagaavoq.

Meeqqat inuusuttullu innarluutillit pillugit nunat avannarliit suleqatigiinnerat

Christina Johnsen Nunat Avannarliit Ministeriisa Siunnersuisoqatigiiffianni meeqqat inuusuttullu innarluutillit pillugit immikkut ilisimasalinni 2020-mi ilaasortaavoq. Tassunga atatillugu Helsinki januaarimi ataatsimeersuarnermi peqataavoq. Immikkut ilisimasallit meeqqat inuusuttullu innarluutillit pillugit misilittakkanik ilisimasanillu paarlaasseqatigiinnissaq sammiivaat, taamaalillunilu meeqqat inuusuttullu pillugit suliummi ilisimasanik assersuutitsialannillu katersinermut kiisalu Nunat

Grønlands råd for Menneskerettigheder

Handicaptalsmanden er ifølge Lov om Grønlands Råd for Menneskerettigheder § 3, stk. 2, nr. 2 nu et fast medlem af Grønlands råd for Menneskerettigheder. Grønlands nye Råd For Menneskerettigheder konstituerede sig i december 2019. Handicaptalsmanden sad i år 2020 i arbejdsgrupperne om 'boliger og hjemløshed' og 'civile og politiske rettigheder', herunder retssikkerhed og forfatningsmæssige rettigheder. I løbet af 2020 har der været mange høringer, der har haft stor betydning for menneskerettighederne, da der på grund af COVID-19 er sket væsentlige indskrænkninger af vores basale frihedsrettigheder.

Handicaptalsmanden er nu udpeget af Rådet til at sidde i bestyrelsen for Institut for Menneskerettigheder.

Nordisk samarbejde om børn og unge med handicap

Christina Johnsen var i 2020 medlem af Nordisk ministerråds ekspertgruppe for børn og unge med handicap. Hun deltog i den anledning på en konference i Helsinki i januar. Ekspertgruppen havde fokus på at udveksle erfaringer og viden vedrørende børn og unge med handicap og har derved bidraget til indsamling af viden og gode eksempler i projektet om Børn, unge og deltagelse samt et

Avannarliit Ministeriisa Siunnersuisoqatigiiffiata innarluutillit pillugit 2018-2020-mi iliuusissatut pilersaarutaani meeqqat inuusuttullu isumaannik tapersiilluni. Nunat avannarliillu suleqatigiinneq pillugu annerusumik uani atuarit. tilioq.gl

Peqataatitsiviusumik suliffeqarneq

Tiliup peqataatitsiviusumik suliffeqarnissamik sulinermi 2020-mi arlalinnik angusaqarpoq. Innuttaasunik misissuinermi 'Innarluuteqarneq pillugu lsummat' (takujuk qupperneq 16) inuit innarluutillit innunat innarluuteqanngitsunut sanilliullutik suliffeqannginnerunerannik Tiliup ilimaginninera ajoraluurtumik uppersarsarneqarpoq. Misissuineq peqataatitsiviuinerusumik sulliffeqarnissap pingaaruteqassusiata oqaluserinissaanik sammeneqartilersitsinissamillu periarfissiivoq. Ukiumili 2020-mi pisoqarnerujussuovoq. Inuit innarluutillit suliffeqarnermi atu-gaannik Tilioq ilisimasaqalersitsiniarluni siuarsaaniarlunilu sunik suliniuteqarsimanersoq ataani atuarak.

børn- og ungdomsperspektiv i Nordisk Minister-råds handlingsplan for handicap 2018-2020. Læs mere om det nordiske samarbejde på tilioq.gl

Det rummelige arbejdsmarked

I 2020 har Tilioq nået flere milepæle i arbejdet for et mere rummeligt arbejdsmarked. Befolkningsundersøgelsen 'Holdninger til handicap' (se side 16) bekræftede desværre Tilioqs antagelse om, at personer med handicap har en lavere tilknytning til arbejdsmarkedet end personer uden handicap. Undersøgelsen gav lejlighed til at diskutere og sætte fokus på vigtigheden af et rummeligt arbejdsmarked. Men året 2020 var meget mere. Læs nedenfor hvordan Tilioq har arbejdet for at skabe viden og fremme vilkårene for personer med handicaps adgang til arbejdsmarkedet.

Tiliup sulisisisunut attaveqaatip 'Suleqataavunga' saqqummersinneqarnera. / Lanceringen af Tilioqs nye arbejdsgiver netværk 'Suleqataavunga'.

Suliffeqarneq pillugu suliniut 'Suleqataavunga'

Tiliup aamma Qeqqata Kommuniata suliffeqarneq pillugu suliniutertik 2020-mi naammassivaat. Suliniummi siunertaq tassavoq inuit innarluutillit amerlanerusut sulilernissamut taamaalil-lutillu inuunermik pitsaassusianik qaffasaanissamut aalajangee-qataanissamullu periarfissaqassasut.

Inuit innarluutillit suliffeqarnissaannut ajornartorsiutit suliniutip immikkoortuani siullermi qulaajarneqarput. Atortut ajornartor-siutitik taakkuninnga aaqqiissutaasinnaasut suliniutip immik-koortuata aappaani sularineqarput. Inuit innarluutillit suliffeqar-fermi maannakkut qanoq taperseereersut sammillugu Face-bookimi video paasisitsiniut suliniummi januaarimi saqqummersinneqarpoq. Tamassuma saniatigut quppersagaq innarluuteqar-neq suliffeqarnerlu pillugu suliniummi saqqummersinneqarpoq, peqataatitsiviusumik suliffeqalersitsinissamut ilitsersuut, qupper-

Arbejdsmarkedsprojektet 'Suleqataavunga'

Tilioq og Qeqqata Kommunia afsluttede deres fælles arbejdsmarkedsprojekt i 2020. Projektets formål var, at flere personer med handicap har mulighed for at komme i arbejde og dermed får forøget livs-kvalitet og selvbestemmelse.

Projektet har i sin første fase afdækket udfordringerne for, at personer med handicap kommer i arbej-de. Projektets anden fase udarbejdede materialer, som kan afhjælpe disse udfordringer. I januar lance-rede projektet en videokampagne på facebook med fokus på, hvordan personer med handicap allerede nu bidrager på arbejdsmarkedet. Derudover har projektet udgivet en håndbog om handicap og job, guidelines til at skabe et inkluderende arbejds-mar-

sagaq inuit innarluutillit suliffeqarnissamut tamatigoortumik periarfissaqarnerat pillugu paasissutissanik imalik, minnerunngitsumillu sulisitsisut attaveqaqatigiiffiat "Suleqataavunga" suliniummi pilersinneqarpoq.

Tiliup suliniummi misilittakkagut nuna tamakkerlugu 2021-mi siammassavai. Tassani suliniut ilaatigut Suliffeqarnermut Naalakkersuisumut saqqummiunneqassaaq aammalu inuit innarluutillit peqataatitsiviusumik suliffeqalertarneranni misilittakkat paarlaasseqatigiissutiginiarlugit attaveqaqatigiittarfimmik ataatsimiinnerik arlalinnik aqqissuisoqassalluni. Suliniummi atorlutit uani takukkit taakkulu pillugit annertunerusumik atuarlutit tilioq.gl.

Suliffeqalernissaq – nunatsinni suliffeqarneq pilugu Nunatsinni Suliffeqarnermut Siunnersuisoqatigiinnut saqqummiineq

Tilioq nunatsinni suliffeqarnermut siunnersuisoqatigiinni saqqummiinnissamut decembarimi qaaqquneqarpoq. Tiliup tassani suliffeqarnermik suliniummi misilittakkat kiisalu misissuinermit 'Innarluuteqarneq pillugu isummat' paasisat saqqummiupai. Misissuinermit tassani inuit innarluutillit suliffeqalissagaangamik sunik aporfeqartarnerannik sammisaqartitsisoqalerpoq. Saqqummiineq siunnersuisoqatigiinnit iluarineqartorujusuuvoq oqallitsisilerlunilu.

Saqqumilaarneq peqataanerlu

Tiliup inunnut innarluutilinnut nuna tamakkerlugu illersuisoqarfiunissani anguniagaraa. Illersuisoqarfiup inuit innarluutillit, qanigisaasa, inuit suliamik ingerlatsisut misigisaat ajornartorsiutaallu inuiaqatigiinnut tamanut aamma najukkani nunalu tamakkerlugu aalajangiisartunut saqqummiuttarnissaat suliasaata pingaarnerit ilagaat. Tiliup suliassaq taanna suliarisinnajumallugu inuit innarluutillit tusarnaarnissaannut piffissaqartarpoq, Tiliup siunnersoqullutik ilitsersoqullutillu toqqaanartumik saaffiginnittunik (qupperneq 29-31-imi annertunerusumik atuarit) aammali immikkoortut aalajangersimasut isiginiarlugit. Ataani annertunerusumik atuarit.

ked, en pjece med information vedrørende fleksible beskæftigelsesmuligheder for personer med handicap, og ikke mindst har projektet oprettet et arbejdsgivernetværk "Suleqataavunga".

Tilioq skal i 2021 udbrede erfaringerne fra projekt til nationalt plan. Her skal projektet blandt andet præsenteres overfor Naalakkersuisoq for Arbejdsmarked, og der arrangeres en række møder med netværket for at dele erfaringer om inklusion af personer med handicap i arbejde. Find materialerne fra projektet og læs mere om det på tilioq.gl.

Adgang til arbejdsmarkedet – oplæg for det nationale arbejdsmarkedsråd

I december blev Tilioq inviteret til at holde oplæg for det nationale arbejdsmarkedsråd. Her delte Tilioq erfaringer fra arbejdsmarkedsprojektet samt resultater fra undersøgelsen 'Holdninger om handicap'. Denne undersøgelse satte også fokus på, hvilke barrierer personer med handicap oplever, når de skal ind på arbejdsmarkedet. Oplægget blev modtaget med stor velvilje og skabte dialog i rådet.

Synlighed og tilstedeværelse

Tilioq har et mål om at være en institution for alle personer med handicap i hele landet. Institutionen ser det som en af dens vigtigste opgaver at formidle personer med handicap, pårørende og fagpersoners oplevelser og udfordringer til hele samfundet og til beslutningstagere lokalt og nationalt. For at kunne varetage denne opgave bruger Tilioq tid på at lytte til personer med handicap, både dem som henvender sig direkte til Tilioq for råd og vejledning (læs mere på side 29-31), men også med skiftende fokus på et bestemt område. Læs mere nedenfor.

Inunnut innarluutilinnut pisinnaatitaaffii tusarnissaannut Qaanaami soqutiginnineq annertuvoq. I Qaanaaq var der stor interesse i at høre om rettigheder for personer med handicap.

Qaanaamut paasisassarsiorluni angalaneg "Tilioq Avani"

Innarluutillit Illersuisuat aamma Innarluutilinnik Illersuisoqarfik Tilioq Qaanaami nunaqarfiinilu inuit innarluutillit atugaat missorniarlugit maajimi 2020-mi paasisassarsiorlutik angalaput. Tilioq inunnit innarluutilinnit qanigisaannillu 50-it missaanniittuni saaffigineqarpoq, illersuisoqarfillu illoqarfimmi innuttaasunut 100-t missaanniittunut aqqissuusaqarpoq.

Tiliup tamassuma saniatigut najukkami oqartussat naapippai aammalu najukkami sulisoqarfinnut soorlu Avannersuup Atuarfianut, peqqissaavimmut kommunimullu pulaarpoq, tassa inuit Innarluutillit Illersuisoqarfia taassumalu ingerlatsinera, inuit innarluutillit pillugit isumaqatigiisut pisinnaatitaaffillu isumaqatigiisummi inunnit innarluutilinnit qulakkeerinniffi-

sut pillugit innuttaasunut sulisoqarfinnullu qaamarsaanissaq paasisassarsiorluni angalanermi aamma siunertaammatt. Tiliup aamma Avannaata Kommuniani illoqarfimmi pingaarnermi, Ilulissani, innarluutilinnik sullissinermi qullersaalluni akisussaasoq naapippaa.

Angalanermi nalunaarusiaq Tilioq Avani siullermik Avannaata Kommunianut ulloq 15. septembari tamassumalu kingorna tusagassiorlutit ulloq 17. septembari 2020 saqqummiunneqarpoq. Nalunaarusiami illoqarfimmi Qaanaami nunaqarfiinilu inuit innarluutillit ajornartorsiutaat oqaluttuarineqarput. Ilaatigut inuit assakaasulinnik issiavinniittut Avannaata Kommuniat Qaanaami allaffiannik nammineerlutik isersinnaannginnerat, inuit innarluutillit taperserineqarnissaq ikiorneqarnissarlu pillugit qinnuteqaataasa arriitsumik suliarineqartarnerat, kommunimi sulisut innarluutilinnik suliaqartut taarsaannerujusuat innuttaasut inatsisitigut innarlitsaaliugaaneranni ajornartorsiutaasoq nalunaarutigineqarput. Kommunip aamma innarluutillit pillugit inatsimmik nutaamik atuutilersitsinissaanik ajornartorsiuteqarpoq. Nalunaarusiaq inuit sisamat pillugit oqaluttuanik imaqarpoq, tassani inuit innarluutillit qanigisaallu oqariartuuteqartinneqarlutik misigisaminnillu atuatumut toqqaannartumik oqaluttuarnissamik periarfissinneqarlutik.

Nalunaarusiaq "Tilioq Avani" uani takuneqarsinnaavoq

tilioq.gl

Orienteringsrejsen til Qaanaaq "Tilioq Avani"

Handicaptalsmanden og Handicaptalsmandsinstitutionen Tilioq var i maj 2020 på orienteringsrejse for at undersøge forholdene for personer med handicap i Qaanaaq og dens bygder. Tilioq modtog omkring 50 personlige borgerhenvendelser fra personer med handicap og deres pårørende, og insti-

tutionen holdt et arrangement for ca. 100 af byens borgere. Derudover mødtes Tilioq med de lokale myndigheder og besøgte lokale institutioner som Avannersuup Atuarfia, sundhedscenteret, familiecenteret og kommunen, fordi orienteringsrejsen også havde det formål at oplyse borgere og offentlige institutio-

ner om Handicaptalsmandsinstitutionen og dens virke, om handicapkonventionen og de rettigheder, konventionen sikrer for personer med handicap. Tilioq mødtes også med øverste ansvarlige på handicapområdet i Avannaata Kommunias hovedby, Ilulissat.

Rejserapporten Tilioq Avani blev først præsenteret for Avannaata Kommunian d. 15. september og efterfølgende for pressen d. 17. september 2020. Rapporten skildrer personer med handicaps udfordringer i byen Qaanaaq og dens bygder. Der rapporteres blandt andet, at Avannaata Kommunias kontor i Qaanaaq er fysisk utilgængelig for personer i kørestol, at der er langsom sagsbehandling af ansøgninger om støtte og hjælp til personer med handicap, og at det giver problemer med borgernes retssikkerhed, at kommunen har en stor udskiftning af handicapfagligt personale. Kommunen har også problemer med implementeringen af den nye handicaplov. Rapporten indeholder fire portrætter, der giver personer med handicap og deres pårørende en stemme og mulighed for at fortælle deres oplevelser direkte til læseren.

Rapporten "Tilioq Avani" kan findes på tilioq.gl

Ersinngitsumik innarluutiga – Sisimiuni innuttaasunut aaqqissuussa / Mit usynlige handicap – borgerarrangement i Sisimiut.

Sapaatip akunnera 41 Innarluutiga ersinngitsoq

Tiliup qaammarsaanermi ”Innarluutiga ersinngitsoq” kattuffik Nunatsinni Inuit Innarluutillit Katuffiat (NIIK) aamma nuna tamakkerlugu innarluutilinnik sullissivik Pissassarfik suleqatigai. Qaammarsaanermi filmini naatsuni arfineq pingasuni Lulu Reimer Geisler, tusilartooq, Aviaja Paviasen aamma Krister Støvlbæk, naqinnernik ilisarinnissinnaanngitsut, Nicoliiinguaq Cortzen, austismeqarnermik ilisarnaateqartoq, Natasha Jakobsen skizofreneertoq, Navarana Andersen isigiarsuttoq, Paul Tessing ADHD-qartoq aamma Lisa Nielsen, tutsarluttoq, peqataapput.

Videot KNR TV-p qaammarsaanermut kanaliani, NIIK-p aamma Tiliup nittartagaani Facebookimilu qupperneri takutinneqarput.

Tilioq aamma ”Innarluutiga ersinngitsoq” pillugu Sisimiuni innuttaasunut sapaatit akunneranni 41-mi aaqqissuivoq, tassani Marius Lundbladip skizofreneeqlarluni inuuneq ilinniagaqarnerlu oqaluttuarai. Karina Rasmussenip isiginiarnermik innarluuteqarluni inuuneq oqaluttuaraa qaammarsaanermilu filmit toqqakkat takutinneqarlutik. Sisimiuni aaqqissuussinerup saniatigut Tilioq NIIK aamma Kommuneqarfik Sermersooq suleqatigalugit Nuummi Katuami aaqqissuivoq, tassani ilaatigut Natasha Jakobsen anaanani Cecma Jakobsen peqatigalugu ersinngitsumik innarluuteqarluni inuuneq pillugu oqaluttuarput.

Tilioq nipilersortartumik Frederik Elsnerimik eriniarsuusaa ”Skizo” pillugu musikkvideoliornermik suleqateqarpoq. Video aaqqissuussineri saqqummiunneqarpoq. Inuit ersinngitsumik innarluutillit arlallit videomi peqataappt. Frederik Elsnerip erinarsuut ”Skizo” angummik inuusuttumik Tunumi najugaartumik naapitsinini isumassarsiorfigalugu erinniaraa.

Uge 41 Mit usynlige handicap

Tilioq indgik et samarbejde med paraplyorganisationen Nunatsinni Inuit Innarluutillit Katuffiat (NIIK) og det landsdækkende handicapcenter Pissassarfik om at lave oplysningskampagnen ”Mit Usynlige Handicap”. I kampagnens otte korte film deltog Lulu Reimer Geisler, som er døv, Aviaja Paviasen og Krister Støvlbæk, som har ordblindhed, Nicoliiinguaq Cortzen med autistiske træk, Natasha Jakobsen med skizofreni, Navarana Andersen med et svagt syn, Paul Tessing med ADHD og Lisa Nielsen, som er hørehæmmet.

Videoerne blev vist på KNR TVs oplysningskanal, NIIK og Tilioqs hjemmesider og facebooksider.

Og i uge 41 afholdte Tilioq et borgerarrangement i Sisimiut om ”Mit Usynlige Handicap”, hvor Marius Lundblad fortalte om det at leve med skizofreni og at tage en uddannelse. Karina Rasmussen om at leve med et synshandicap, og udvalgte film fra kampagnen blev vist. Parallelt med arrangementet i Sisimiut afholdte Tilioq i samarbejde med NIIK og Kommuneqarfik Sermersooq et arrangement i Katuaq i Nuuk, hvor blandt andre Natasha Jakobsen med skizofreni og hendes mor Cecma Jakobsen fortalte om at leve med et usynligt handicap.

Tilioq indgik et samarbejde med musiker Frederik Elsner om at lave en musikvideo om hans sang ”skizo”. Videoen blev lanceret til arrangementerne. Flere personer med et usynligt handicap deltog i musikvideoen. Frederik Elsner har skrevet sangen ”Skizo” med inspiration fra et møde med en ung mand med skizofreni, som bor i Østgrønland.

Ersinngitsumik innarluutiga – Sisimiuni innuttaasunut aaqqissuussa / Mit usynlige handicap – borgerarrangement i Sisimiut.

Corona aamma Innarluuteqarneq

Marsimi paasinarsivoq COVID-19 nunarsuarmi tuniluuttoq, tamannalu nunatsinni aamma sunnerneqaatigissagipput. Inuit innarluutillit ilaat innarluutertik pissutigalugu immikkut ajutooriaannaapput. Taamaammatt Tiliup innarluutillit peqatigiiffii, Nunatsinni Nakorsaaneq aamma Corona pillugu allatseqarfik nunarsuarmi tuniluunneq innuttaasunut taakkununga qanoq kinguneqarnissaa pillugu upernaakkut oqaloqatigai. Tiliup pissuesit qanimut malinnaaviginikuuai sulilu malinnaavigalugit, oqartussanullu COVID-19-ip nunarsuarmi tuniluunnerani inuit innarluutillit atugaannik pitsangortitsisinnaasunik iliuuseqarnissamik ingerlaavartumik kaammattuisarluni. Assersuutigalugu tusilartut tusagassiorunik katersortitsinerni nutserunneqarnissaasa qulakkeerneqarnissaanik inunnullu ajutooriaannanut qanigisaannullu tunngatitanik COVID-19 pillugu atortunik ineriartortitsisoqarnissaanik Naalakkersuisunut KNR-imullu kaammattuini kuulluni kaammattuijuartarlunilu.

Tiliup COVID-19 pillugu paasissutissat innarluuteqartunut tunngatitat uani tilioq.gl ingerlaavartumik katersortarpai.

Innarluuteqarnerup politikikkut oqallisigineqarnera

Tiliup aalajangiisartut 2020 tamaat ataatsimeeqatigisarnikuai, suleqatigiissitanut tapersiisarnikuuvoq innarluuteqarnerlu politikikkut oqallisigitilertarlugu. Ingerlatsinernit taakkunanga tigulaakkat ataani atuarneqarsinnaapput.

Peqqissutsimut Naalakkersuisoq Tiliumut pulaarpoq

Naalakkersuisoq, Anna Wangenheim, peqqinnissaqarfiup inunnullu innarluutilinnut neqeroorutai pillugit ajornartorsiutit pitsanguutissatullu siunnersuutit tusarniarlugit Tiliumut decembarimi pulaarpoq. Innarluutillit Illersuisuata ajornartorsiutit Tiliup sinerisami inunnit innarluutilinnit tusartagai saqqummiuppai. Qanigisaasunut inunnullu tarnikkut ajuutilinnut tarnikkut katsorsaanerami neqeroorutit aamma nappaammik suussusiliiniarluni misissuinernut atatillugu piffissaq utaqqiffiusartoq ataatsimiinnerni oqallisigineqartut ilagaat.

Innarluutillit Illersuisuata angerlarsimaffeqannginneq innarluuteqarnerlu sammineqalersippai

Innarluutillit Illersuisuat, Christina Johnsen, Kalaallit Nunaanni angerlarsimaffeqannginnermik ajornartorsiuteqarneq pillugu immikkut ilisimasalinni ilaasortaavoq aammalu angerlarsimaffeqannginneq inuttullu atukkatigut navianartumiinneq pillugit ataatsimeersuarnerni marlunni peqataalluni. Innarluutillit illersuisuata immikkut ilisimasalinni ilaasortatut inuit innarluutillit angerlarsimaffeqannginnermut tunngatillugu qanoq navianartu-

Corona og Handicap

I marts blev det klart, at COVID-19 var en international pandemi, som vi også i her i landet ville blive påvirket af. Nogle grupper af personer med handicap er på grund af deres handicap i en særlig risikogruppe. Derfor var Tilioq i foråret i dialog med handicapforeningerne, Landslægen og corona-sekretariatet om, hvad pandemien kunne betyde for denne gruppe borgere. Tilioq har fulgt og bliver ved med at følge situationen tæt og har løbende opfordret myndighederne til tiltag, som forbedrer vilkårene for personer med handicap under COVID-19 pandemien. Fx har Tilioq opfordret og opfordrer til stadighed Naalakkersuisut og KNR til at sikre døvetolkning ved pressemøder, samt at der blev udviklet materiale om COVID-19 målrettet personer i risikogruppen og deres pårørende.

Tilioq har løbende samlet handicaprelevant information om COVID-19 på tilioq.gl

Handicap på den politiske dagsorden

Tilioq har afholdt møder med beslutningstagere, givet input til arbejdsgrupper og sat handicap på den politiske dagsorden gennem hele 2020. Herunder kan der læses et udpluk af disse aktiviteter.

Naalakkersuisoq for Sundhed besøgte Tilioq

Naalakkersuisoq, Anna Wangenheim, besøgte i december Tilioq for at høre om udfordringer samt forbedringsforslag vedrørende sundhedsvæsenets tilbud til personer med handicap. På mødet fremlagde Handicaptalsmanden de problemstillinger, som Tilioq hørte fra personer med handicap langs kysten. Det psykiatriske tilbud til både pårørende og personer med en psykisk lidelse og ventetid i forbindelse med udredninger var nogle af de ting, som blev diskuteret på mødet.

Handicaptalsmand sætter fokus på hjemløshed og handicap

Handicaptalsmanden, Christina Johnsen, er medlem af det grønlandske ekspertpanel på hjemløshedsproblematikken og deltog ved to konferencer om hjemløshed og socialt udsatte.

miitsiginerat sammineqalersippaa. Tamassumunnga pissutaavoq siusinaartumik soraarnerussutisiaqalernissamik qinnuteqaatip suliarineqarluni naammassinissaata utaqqineqarnera suliarinninnerullu taassuma sivitsorunnera pissutigalugit INI-mut akiitsoqaleriartoqartarnera. Tilioq tamassuma saniatigut inuit tarnikkut nappaatillit tarnikkut katsorsaannermut immikkoortortaqaarfimmit A1-imit angerlarsimaffeeruttussangorlugit angerlartinneqartarnerannik saffiginnissuterpasuarunik tigusaqartarpoq. Tilioq aamma sammineqartoq pillugu Inuit Pisinnaatitaaffiit Institutimut aamma Kalaallit Nunaanni Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiinnut tapiissuteqartarnikuvoq. [Tilioq.gl](http://tilioq.gl)-mi una 'Innarluuteqarneq, ineqarneq angerlarsimaffeqannginerlu' angerlarsimaffeqannginnerneq innarluuteqarnerlu pillugit annertunerusumik atuartoqarsinnaavoq.

Tusilartut ajornartorsiutaannik sammisaqarneq

Tiliup tusilartut aamma/imaluunniit siussarluttut peqataatinneqartarnerat aamma ussersuutitigut nalunaarluni nutserussinissamut periarfissat 2020-mi immikkut sammivai. Tilioq kommunini suliaassanik suliarinninnermi nakorsamiluunniit ussersuutitigut nalunaarluni nutserunneqarnissamik akuttunngitsumik neqerooruteqartoqartannginnera aamma ussersuutitigut nalunaarluni nutserussinissamik neqerooruteqarnissamut pisortat ilitsersuuteqannginnerannut oqartussat kikkut akisussaannersut tusilartut peqatigiiffiat KTK suleqatigalugu uparuussinikuvoq. Tiliup Danmarkimi ungasianiit nutserussinissamik neqerooruteqartartumik Småtegnimik suleqateqarneq aamma aallartinnikuuaa. Tilioq taamaaammatt innuttaasut saaffiginninneranni ussersuutitigut nalunaarutimik nutserisoqarnissaanik maannakkut neqerooruteqarsinnaavoq aammalu Småtegn aamma Nuummi ussersuutitigut nalunaarutimik nutserisut suleqatigalugit Tiliup aaqqissuussinerani ussersuutitigut nalunaarutimik nutserinissap qulakkeerneqarnissaa pillugu aallarnisaalluni suliniuteqarnikuulluni.

Som et medlem af panelet har Talsmanden sat fokus på, hvordan personer med handicap kan være mere udsatte i forhold til at blive hjemløse. Det kan skyldes, at man opbygger gæld til INI, fordi man afventer, at ens førtidspensionsansøgning bliver færdigbehandlet, og at denne sagsbehandling trækker ud. Derudover har Tilioq også fået mange henvendelser om, at personer med psykiske sygdomme bliver udskrevet fra psykiatrisk afdeling A1 til hjemløshed. Tilioq har også givet input til Institut for Menneskerettigheder og Grønlands Råd for Menneskerettigheder om emnet. I 'Viden om handicap, bolig og hjemløshed' på tilioq.gl kan man læse mere om hjemløshed og handicap.

Fokus på døveproblematik

Tilioq har i 2020 haft et særligt fokus på inklusion af døve og/eller hørehæmmede og mulighederne for tegnsprogstolkning. I samarbejde med døveforeningen KTK har Tilioq gjort offentligheden opmærksom på, hvordan der ofte ikke bliver tilbudt tegnsprogstolk til kommunalsagsbehandling eller hos lægen samt manglen på officielle retningslinjer for, hvilke myndigheder der har ansvaret for at tilbyde tegnsprogstolkning. Tilioq har også indledt et samarbejde med den danske fjerntolkningsudbyder Småtegn. Tilioq kan derfor nu tilbyde tegnsprogstolkning ved borgerhenvendelser, og vi har i samarbejde med Småtegn og tegnsprogstolke fra Nuuk lavet et pilotprojekt om at sikre tegnsprogstolkning ved Tilioqs arrangementer.

'Innarluuteqarnermut isummat' saqqummersinneqarneranut tusilartunut ussersuutaannik nutserineq. Tegnsprogstolkning til udgivelsen af 'Holdninger til Handicap'.

Tilioq Kalaallit Nunaanni meeqqat inuusuttullu suliniutigineqarfiginerat pillugu Kalaallit Nunaata-Danmarkip suleqatigiinneranut tapersiivoq

Tilioq Kalaallit Nunaata-Danmarkip suleqatigiinneranni allatseqarfimmit aqutsisoqatigiinnillu 14. januaari pulaarneqarpoq. Ataatsimiinnermi meeqqat inuusuttullu naviartumiittut ilaatigut immikkut ajornartorsiutaasa suliniummi ingerlatsinerni aamma ilanngunneqartarnissaat qulakkeerniarlugu meeqqat inuusuttullu naviartumiittut pillugit ilisimasat Tiliup katersornikuusai ingerlateqqinneqarput. Tilioq ataatsimiinnerup pineqartup saniatigut allatseqarfiup sulineranut ingerlaavartumik aamma tapersiisutegartarpoq.

Kikkut tamarmik ilinniagaqarsinnaatitaanerat

Tiliup inuit innarluutillit ilinniagaqarsinnaanerit ingerlaavartumik sammisarpaa. Misissuinnermi 'Innarluuteqarneq pillugu isummat' nalilersuinnermilu 'Ilinniagaqarneq innarluuteqarnerlu pillugit ilisimasat' sammineqartumi nutaanik ilisimasaqalersitsippit ilinniagaqarnissamullu aporfiiit aalajangersimasut paasineqarlutik. Tiliup aamma inuit naqinnernik ilisarinnissinnaanngitsut ajornartorsiutit ilinniarnermi siumorsinnaasaat sapaatip akunneranni 41-mi sammineqartippai. Tiliup anguniagaq 'Kikkut tamarmik ilinniagaqarsinnaatitaanerat' pillugu 2020-mi ingerlataa-nik tigulaakkat ataani atuarsinnaavatit.

Ilinniagaqarsinnaaneq – Inatsisartuni ilaasortamik ataatsimeeqateqarneq

Tiliup ilinniagaqarneq Inatsisartunut ilaasortamik, Sofia Geislerimik, ataatsimeeqateqarnikkut Inatsisartuni oqaluserineqaleranarut tapersiivoq. Tiliup innarluutillit pillugit isumaqatigiisummi artikili 24-mik – ilinniagaqarsinnaatitaaneq - eqqortitsinissamut tunngatillugu ajornartorsiutit ataatsimiinnermi saqqummiuppai. Saqqummiinnermi saqqummiussaq 'Ilinniagaqarneq innarluuteqarnerlu' aallaaviuvoq, tassani ilaatigut takutinneqarpoq innuttaasut affaasa missaat piginnaasaat annikillismangitsut ilinniagaqartartut inuilli innarluutillit tallimaagaangata taamaallat marluk missaannut tamanna atuuttoq. Kisisitsit taakku takutippaat inuit innarluutillit allat naligalugit ilinniagaqarsinnaanngitsut. 'Ilinniagaqarneq innarluuteqarnerlu' uani takuneqarsinnaavoq tilioq.gl.

Tiliup Inatsisartuni ilaasortat, politikkikkut partiit, peqatagiiffiit aamma soqutigisaqatigiit kattuffii inuit innarluutillit atugaanik annertunerusumik paasisaqarusuttu uagutsinnut attaveqarnissaannik tikilluaquai.

Tilioq bidrager til det grønlandsk-danske samarbejde for en styrket indsats for udsatte børn og unge i Grønland

14. januar fik Tilioq besøg af medlemmer fra sekretariatet og styregruppen for det grønlandsk-danske samarbejde. På mødet delte vi den viden, Tilioq har indsamlet om udsatte børn og unge med handicap for at sikre, at denne gruppes til tider særlige problemstillinger også inddrages i projektets aktiviteter. Ud over det pågældende møde har Tilioq også løbende givet input til sekretariatets arbejde.

Uddannelse for alle

Tilioq har løbende sat fokus på personer med handicaps adgang til uddannelse. I undersøgelsen 'Holdninger til handicap' og analysen 'Viden om uddannelse og handicap' er der skabt ny viden på området, og der er identificeret konkrete barrierer for adgangen til uddannelse. Yderligere har Tilioq under uge 41 sat fokus på de udfordringer, personer med ordblindhed kan opleve i mødet med uddannelsessystemet. Herunder kan læses et udpluk af de aktiviteter, Tilioq har lavet i 2020, som omhandler målet 'Uddannelse for alle'.

Adgang til uddannelse – møde med Inatsisartutmedlem

Tilioq var med til at sætte uddannelse på dagsordenen i Inatsisartut gennem et møde med Inatsisartut medlem, Sofia Geisler. På mødet præsenterede Tilioq de udfordringer, vi ser i forhold til at leve op til artikel 24 i handicapkonventionen – retten til uddannelse. Oplægget tog udgangspunkt i udgivelsen 'Uddannelse og handicap', som bl.a. viser, at ca. halvdelen af befolkningen, der ikke har en funktionsnedsættelse, tager en uddannelse, mens dette kun gælder for ca. to ud af fem personer med handicap. Disse tal viser, at personer med handicap ikke har lige adgang til uddannelsessystemet. 'Uddannelse og handicap' kan findes på tilioq.gl.

Tilioq hilser alle inatsisartutmedlemmer, politiske partier, foreninger og interesseorganisationer, som ønsker at vide mere om forhold for personer med handicap, velkommen til at kontakte os.

Meeqqat atuagaannik saqqummersitsineq. Lancering af børnebogen.

Atuakkiortoq Anette Hvid Thomsen
Forfatteren Anette Hvid Thomsen.

Meeqqanut atuagaq – Rosap aqqaluaa innarluuteqarpoq

Tilioq FN-ip innarluutilinnut ullorititaani ulloq 3. decembarimi Sisimiuni atuarfimmi klassimit pulaarneqarpoq. Meeqqanut atuakkamik 'Rosap aqqaluaa innarluuteqarpoq' pisortatigoortumik saqqummeeqataapput, atuakkami pineqarpoq meeqqat tamarmik inissaqartinneqassasut – aamma meeqqat innarluutillit. Meeqqat atuakkamik atuffanneqarput innarluutillillu illersuisuat peqatigalugu atuakkami oqariatuut oqallisigalugu. Tiliup atuagaq taannalu pillugu atuartsinermi atortut nassiu-tissavai. Meeqqanut atuagaq Anette Hvid Thomsenimit allanneqarpoq. Atuagaq kalaallisut danskisullu naqinneqassaaq, taannalu Namminersorlutik Oqartussat Tipsimit Lottomiillu aningaasaataannik, pulje C, tapiiffigineqarluni saqqummersinneqassaaq.

Ilinniartinnut saqqummiineq

Tilioq illinniartinnut assigiinngitsunut 2020-mi saqqummiivoq. Saqqummiinerni Tiliup sulinera, inuit innarluutillit pisinnaati-taaffii aamma Kalaallit Nunaanni inuit innarluutillit atugaat pineqartarput. Inuit innarluutillit atugaat pisinnaatitaaffiilu sammineqalersinniarlugit Tiliup aggersarneqartarnini nuannaarutigjuaannartarpaa aggersaanernullu sapinngisamik amerlasuunut qujasarluni. Naligiimmik ilinniagaqarsinnaatitaaneq ilinniartinnut qaammarsaanikkut aallartissaaq. Tiliup ilaatigut Sisimiuni meeqqat atuarfiaq ataaseq Qaanaamilu ataaseq, Ilisimatusarfik, Knud Rasmussenip Højskolea pulaarpai aammalu innarluuteqarneq pillugu atuarfimmi suliaqarnermut atatillugu Qaqortumi meeqqat atuarfiani klassimit apeqqutit akillugit.

Tilioq pimmatiginnittarnerup akiorneqarnissaanut nuna tamakkerlugu periusissiap suliarineqarneranut atatillugu 2020-mi aamma apersoneqarpoq, illersuisoqarfillu meeqqat innarluutillit sammineqalersinniarlugit periusissiamik malinnaasuniippoq.

Børnebogen – Rosas bror har et handicap

På FN's handicapdag d. 3. december fik Tilioq besøg af en skoleklasse fra Sisimiut. De var med til den officielle udgivelse af børnebogen 'Rosas bror har et handicap', som handler om, at der skal være plads til alle børn – også børn med handicap. Børnene fik læst bogen højt, og sammen med handicaptalsmanden snakkede de om bogens budskab. I starten af 2021 vil Tilioq udsende bogen samt undervisningsmateriale til den. Børnebogen er skrevet af Anette Hvid Thomsen. Bogen, der bliver trykt på grønlandsk og dansk, bliver udgivet med støtte fra Selvstyrets Tips- og Lottomidler, pulje C.

Oplæg på uddannelsesinstitutioner

Tilioq har i 2020 holdt oplæg på forskellige uddannelsesinstitutioner. Oplæggene har handlet om Tilioqs arbejde, rettigheder for personer med handicap og vilkår for personer med handicap i Grønland. Tilioq er altid glade for at blive inviteret til at sætte fokus på vilkår og rettigheder for personer med handicap og takker ja til så mange af invitationerne som muligt. For en lige adgang til uddannelse starter med oplysning på uddannelsesinstitutionerne. I 2020 har Tilioq bl.a. besøgt en folkeskole i Sisimiut og én i Qaanaaq, Ilisimatusarfik, Knud Rasmussens Højskole samt besvaret spørgsmål fra en folkeskoleklasse i Qaqortoq i forbindelse med et skoleprojekt om handicap.

I 2020 blev Tilioq også interviewet i forbindelse med udarbejdelse af en ny national strategi mod mobning, og institutionen vil i 2021 sidde i en følgegruppe for strategien for at sætte fokus på børn med handicap.

Innuttaasunit saaffiginnissutit

Tilioq innuttaasunit 249-nit 2020-mi saaffigineqarpoq, taakkulu 2019-imut sanilliullugu amerlanerupput, tassani saaffiginnissutit 209-upput. Saaffiginnissutit Kalaallit Nunaanni tamaneersuupput, illoqarfinit nunarfinniillu. Innuttaasut mailikkut, oqarasuaatikku, Facebookikkut namminnerlu takkullutik saaffiginnittarput.

Tiliup tunngaviumik naleqartitaasa ilaat tassaavoq tatiginartuuneq, aatsaat inuit innarluutillit ulluinnarni qanoq inuunerqarnerisa tusaaneratigut tamanna angusinnaavarput. Taamaammat siunnersuisarnerput innuttaasunillu oqaloqateqartarnerput sulinitinni pingaaruteqartorujussuit ilagaat innuttaasullu tatiginninnerat ammasuunerallu qujassutigisorujussuarput.

Tiliumut saaffiginnissutinit 123-t inunnit innarluuteqartunit namminernit saaffiginnissutaapput. Inunnut innarluutilinnut qanigaasut 94-t saaffiginnippat. Saaffiginnissutit sinneri 28-t assigiinngitsuneersuupput, sullissisunit, inunnit suliamik ingerlatsisunit, sanilinit atuarfimmiluunniit ilinniartitsisunit ernumassuteqartunit, ilinniartunit aamma innuttaasunit politikkeriniillu paasisassarsiorunit. Saaffiginnissutit affangajaat taamaallillutik innuttaasunit innarluutilinnit saaffiginnissutaapput. Taakku ukiup siulianit amerleriarput, tassani inunnut innarluutilinnut qanigisaasut saaffiginnittut amerlanerupput.

Tilioq kommuninit tamanit 2020-mi saaffigineqarnikuvoq. Saaffiginnissutit agguataarneri tabelimi ataaniittumi takuneqarsinnaapput:

Borgerhenvendelser

Tilioq har modtaget 249 borgerhenvendelser i 2020, hvilket er en stigning fra 2019, hvor antallet af henvendelser var 209. Henvendelserne er kommet fra hele Grønland og både fra byer og bygder. Borgere henvender sig pr. mail, telefon, over Facebook og ved personligt fremmøde.

En af Tilioqs grundlæggende værdier er troværdighed, og den får vi kun ved at høre, hvordan virkeligheden er for folk med handicap. Derfor er arbejdet med at rådgive og tale med borgere en meget vigtig del af vores arbejde, og vi er meget taknemmelig for borgernes tillid og åbenhed.

123 af de henvendelser, Tilioq har modtaget, er fra personer med handicap, der selv har henvendt sig. 94 henvendelser er lavet af pårørende til personer med handicap. De resterende 28 henvendelser kommer fra en blandet gruppe af sagsbehandlere, fagpersoner, bekymrede naboer eller skolelærere, studerende og videnssøgende borgere og politikere. Næsten halvdelen af henvendelserne kommer således fra borgere med handicap. Dette er en stigning fra tidligere år, hvor en større andel af henvendelser kom fra pårørende til personer med handicap.

Tilioq har modtaget henvendelser fra alle kommuner i 2020. Fordelingen af henvendelser fremstår af nedenstående tabel:

**Tabeli: 2020-mi saaffiginnissutit¹
kommuninut agguarlutik**

Kommuni Kommune	Saaffiginnissutit Henvendelser	Pct.
Avannaata Kommunia	73	31 %
Kommune Kujalleq	23	10 %
Kommune Qeqertalik	27	12 %
Kommuneqarfik Sermersooq	60	25 %
Qeqqata Kommunia	51	22 %
Katillugit // I alt	234	100 %

Oqaaseqaat: Naatsorsuineq 2020-mi saaffiginnissutinit 249-nit 234-nik tunngaveqarpoq, tassa saaffiginnissutit 15-it kommunimit sorlermit saaffiginnissutaanersut ilisimaneqanngimmat..

**Tabel: henvendelser¹
fordelt på kommuner 2020**

Anm.: opgørelsen bygger på 234 henvendelser ud af 249 henvendelser i 2020, da det ved 15 henvendelser ikke er kendt, hvilken kommune henvendelsen kommer fra.

Avannaata Kommunianit saaffiginnissutit amerlangaatsiarnerannut Tiliup 2020-mi ukiuumoortumik angalanermini Qaanaa-mukarneranik pissuteqarpoq, taamaalillunilu tassanngaani saaffiginnissutit nalinginnaasumit amerlanerupput.

Saaffiginnissutini suna pineqartarnersoq ersarissumik assigiisuteqarpoq. Tamassuma ilimanarsisippaa ajornartorsiutit assi-giissutaasut kommuni, Naalakkersuisuni aamma Kalaallit Nu-naanni innuttaasuni pissutsinik pissuteqartut. Innuttaasut saaf-figinninnerani uku pineqarajuttarput:

1. Tapersiissutit atortullu ikiuutit
2. Sulianik suliarinninnerit
3. Siusinaartumik soraarnerussutisiat
4. Peqqinnissaqarfik

Den forholdsvis store andel af henvendelser fra Avannaata Kommunia skyldes, at Tilioqs årlige rejse i 2020 gik til Qaanaaq, hvorved der kom en større andel af henvendelser herfra end normalt.

Der er klare fællestræk for, hvad henvendelserne drejer sig om. Dette tyder på, at der er nogle fælles udfordringer, som skal adresseres i kommunerne, i Naalakkersuisut og i det grønlandske samfund. De temaer, som borgerne oftest har henvendt sig omkring, er:

1. Støtteforanstaltninger og hjælpemidler
2. Sagsbehandling
3. Førtidspension
4. Sundhedsvæsenet

¹ Naatsorsuineq innuttaasut Tiliup saaffiginnissutaannik tunngaveqarpoq. Innuttaasooq ataaseq ajornartorsiutit arlallit pillugit Tiliup arlaleriarluni saaffiginnissinnaavoq. Taamaammat saaffiginnissutit amerlassusaat innuttaasut Tiliup saaffiginnittut amerlassusaannik paasineqarsinnangillat. Innuttaasooq ataaseq ajornartorsiut ataaseq arlaleriarluni saaffiginnippat saaffiginnertut ataatsit nalunaarsorneqartarpoq. Taamaalilluni saaffiginnissutit amerlassusaat ajornartorsiutit assigiinngitsut pillugit innuttaasut saaffiginnissutaasa amerlaqatigaat.

¹ Opgørelsen er baseret på borgerhenvendelser modtaget af Tilioq. En borger kan henvende sig flere gange til Tilioq med forskellige problematikker. Antallet af henvendelser kan derfor ikke oversættes direkte til antallet af borgere, der har henvendt sig til Tilioq. Hvis en borger henvender sig flere gange om det samme problem, bliver dette noteret under én henvendelse. Således svarer antallet af henvendelser til antallet af forskellige problemstillinger, som borgere henvender sig med.

Angut issiavimmik assakaasulimmik atuisoq suliffeqarluni ilaqutaqarlunilu namminerisamik inuuneqarnikoq maannakkut soraarninngornermini ikiorneqarani misigisimavoq. Ergoterapeutimeereermi kingorna ator-tunik ikiuutunik suliarnik suliarnittut inassuteqaataannik qinnuteqarpoq. Suliarli ukioq ataaseq sinnerlugu ingerla-reersoq suli aalajangiivigineqanngilaq. Atortunik ikiuuteqannginnini pissutigalugu nammi-neq ingerlasinnaannginnami anger-larsimaffini qimassinnaangu allamut saassin-naasannilaq.

Arnap
issiavimmik
assakaasulimmik
innaallagiartortumik anger-larsimaffimilu naleqqussarnissaanik
pisariaqartitsisup arlaanaalluunniit pissar-siarinngilaa. Aamma tiimit ikorfartorteqarfimmi-nik tunngavilersuiffigineqarani ikilissaaffigineqarpoq,
tamannalu innarluutiminik ikiorneqaatituaraa.

En kvinde, som har behov for en el-kørestol og tilpasning af sit hjem, får ingen af delene. Hun har desuden uden nogen begrundelse fået reduceret i sine støttepersontimer, som er den eneste hjælp, hun får til at kompensere for sit handicap.

En mand i kørestol, der har haft et selvstændigt liv med job og familie, oplever manglende hjælpeforanstaltninger nu, hvor han er gået på pension. Efter et besøg af en ergoterapeut har han søgt om de hjælpemidler, som fagpersonerne anbefalede. Han har dog endnu ikke fået en afgørelse i sin sag, som har varet i over et år. I mellem-tiden oplever han, at han ikke kan forlade sit hjem, da han mangler hjælpemidler til at komme rundt på egen hånd.

Arnaq
peqqinnissaqarfik
eqqortumik sullissinngitsoq imaluunniit sooq uimi
tappingerneranik nassuiaanneqannginnerminik misigisimavoq. Uia
ukiut affakkaarlugit scannertittarpoq. Tappingeriartornerminik
katsorsartinniarluni aamma Danmarkimiinnikuuvoq, kuk-kusumilli
katsorsaanerup kinguneranik isiginiarnera
ajornerulerpoq. Appaarit uisup isiginiarner-mik
ajornartorsiuteqarneranik ajorsiar-tuinnartumik
peqqinnissa-qarfimmit nassuiaatit
paasisinnaanagit
misigisimap-put.

Innut-taasoq
ataaseq ukiup
ataatsip ingerlanerani
arfineq marloriarluni Tiliu-mit
siunnersoqquvoq ilitsersoq-qullunilu. Qaratsamigut aanaartoorami
napparsimavimmut unitsinneqarpoq nap-parsimasutullu
nalunaarutigineqarluni, tamassumalu
kinguneranik akiitsoqaleriartorpoq,
tamannalu pissutigalugu naggataatigut
inissiaminit anisitaavoq. Siusinaartumik so-raarnerussutisiaqarnissamik
qinnuteqarpoq, misigaali kommunip
peqqinnissaqarfiullu akornanni
uterteqattaarneqarluni, tamannalu
akiitsui annertusiartormata
ataavartumik inissiaqarnissaata
ungasinneruleranik kinguneqarpoq.
Angut illoqarfimmi angerlarsimaf-feqanngitsunut
unnisarfeqanngitsumi najugaqarpoq,
siusinaartumillu soraanerussutisia-qalernissamik
suliarninnerup sivirusnera pissutigalugu
isertitaqannginnera piffissami sivi-suumi
nalorninartumik inissisimaneranik kinguneqarpoq.

En borger har søgt råd og vejledning syv gange i løbet af et år hos Tilioq. Efter en hjerneblødning var han indlagt og sygemeldt, hvilket førte til opbyggelse af en gæld, som i sidste ende gjorde, at han blev smidt ud af sin lejlighed. Han har ansøgt om førtidspension, men oplevede at være en kastebold mellem kommunen og sundhedsvæsenet, hvilket førte til, at hans gæld voksede og førte ham længere væk fra en permanent bolig. Manden bor i en by, hvor der ikke er et herberg, og hans manglende indtægt på grund af den lange sagsbehandling på førtidspension har gjort, at han i lang tid har stået i en meget ustabil situation.

En kvinde føler ikke, at sundhedsvæsenet giver den rette hjælp eller forklaring på, hvorfor hendes mand bliver blind. Han går til halv-årige scanninger. Han har også været i Danmark for at blive behandlet for begyndende blindhed, men en fejlbehandling forværrede hans syn. Parret føler ikke, at de forstår sundhedsvæsenets forklaringer på mandens synsproblemer, som kun bliver værre.

Tiliumut saaffiginnissutit

Inuit innarluutillit Illersuisuat Innarluutillit Illersuisuat pil-lugu Inatsisartut Inatsisaanni nr. 1, 29. Maj 2017-imeersumi § 4, imm. 2 naapertorlugu siunnersuiner-mik ilitersuiner-millu suliaqassaaq.

Kikkut Tiliumut saaffiginnissinnaappat: Innuttaasut tamarmik Tiliumut saaffiginnissamut tikilluaqqusaapput. Innuttaasut innarluutillit, taakku qanigisaat, sulianik ingerlatsisut, oqartussat sulisoqarfiillu Illersuisoqarfimmut attaveqarsinnaapput.

Tilioq suut pillugit siunnersuisinnaava ilitersuisinnaallunilu: Tilioq pisinnaatitaaffiit, naammagittaallorsinnaaneq inuillu innarluutillit atugaat pillugit siunnersuisinnaavoq ilitersuisinnaallunilu.

Qanoq attavigineqarsinnaavugut: Tilioq e-mailikkut: info@tilioq.gl-ikkut, qarasuaatikku: 55 19 50 imaluunniit ulluinaat tamaasa nal. 10-miit 14-imut nammineq saaffiginnilluni attaveqarfigineqarsinnaavoq. Ussersuutitigut nalunaarutinik nutserunneqarnissamik pisariaqartitsiguit saaffiginnikkuit tamanna allaguk.

Innarluutillit Illersuisuat suliasanik suliarinnissinnaangilaq, suliamili pissutsit tamanut tunngasut pineqarpata Inuit innarluutillit Illersuisua oqaaseqaateqarsinnaavoq nalinginnaasumik saqqummiussinnaallugu.

Tilioq aamma Facebookimi inunntut innarluutillinnut taakkulu qanigisaannut oqallittarfeqarpoq, tassani innuttaasut misilittakkaminnik ilisimasminnillu paarlaasseqatigiissutigisinnaavaat.

Henvendelser til Tilioq

I henhold til Inatsisartutlov nr. 1 af 29. maj 2017 om Handicaptalsmand § 4, stk. 2, har Handicaptalsmanden til opgave at yde råd og vejledning.

Hvem kan kontakte Tilioq: Alle borgere er velkomne til at kontakte Tilioq. Borgere med handicap, deres pårørende, fagpersoner, myndigheder og institutioner kan kontakte institutionen.

Hvad kan Tilioq rådgive og vejlede om: Tilioq kan yde råd og vejledning omkring rettigheder, klageadgang og personer med handicaps vilkår.

Hvordan kan vi kontaktes: Tilioq kan kontaktes på e-mail: info@tilioq.gl, pr telefon: 55 19 50 eller ved personligt fremmøde alle hverdage fra kl. 10-14. Hvis du har behov for tegnsprogstolk angiv da dette ved henvendelse.

Handicaptalsmanden kan ikke sagsbehandle, men hvis en sag omhandler generelle forhold, kan Handicaptalsmanden udtale sig og tage en problemstilling op på et overordnet niveau

Tilioq har også et forum på Facebook for personer med handicap og deres pårørende, hvor borgere kan dele erfaringer og viden om handicap med hinanden.

Tusarniaanerit

Tilioq 2020-mi tusarniaanermi 13-inik akissuteqarpoq, taakkunani tamani siunertaavoq inatsisinut, nalunaarutinut assigisaannullu atatillugu inuit innarluutillit atugaasa pisinnaatitaaffisalu isiginiarneqarnissaasa qulakkerneqarnissaa. Tiliup tusarniaanermi akissutai uunga saaffiginninnikkut piniarneqarsinnaapput info@tilioq.gl, aammali Naalakkersuisut tusarniaanermut nittar-tagaanni toqqorsivimmi takuneqarsinnaapput. Aana tusarniaanermi Tiliup akissutaanik allattuivik.

Høringer

I 2020 afgav Tilioq tretten høringssvar, som alle havde til formål at sikre fokus på vilkår og rettigheder for personer med handicap i forbindelse med lovgivning, bekendtgørelser med mere. Tilioqs høringssvar kan rekvireres ved henvendelse til info@tilioq.gl, men kan også findes i Naalakkersuisuts høringsportals arkiv. Her er en liste over, hvilke høringer Tilioq har besvaret.

- 23.01.2020 – una pillugu tusarniaanermi akissut 'Naalakkersuisuts ilaqutariinnermut politikkiat 2020-2030'
- 31.01.2020 - una pillugu tusarniaanermi akissut 'Inuuneritta III: Meeqqat inuunerinnissaanut tunngavik'
- 27.02.2020 - una pillugu tusarniaanermi akissut Naalagaaffeqatigiiffiup FN—p Innarluutillit pillugit Komiteanut piffissaq aappaanni-pingajuanni nalunaarusiaa'
- 24.03.2020 - Qeqqata Kommuniata una pillugu tusarniaananut akissut Innarluutillit pillugit politikki 2020-2023'
- 26.03.2020 - una pillugu tusarniaanermi akissut Ulluunerani paaqqinnittarfiit pilersinneqartarnerat atoruminarsagaanerallu taamatullu suleqatigiinnik pilersitsisarneq pillugit Namminersorlutik Oqartussat nalunaarutaat nr. xx, xx xxxx 2020-imeersoq'
- 20.01.2020 - una pillugu tusarniaanermi akissut 'Piffissami ajornartoorfiusumi atuartitsisarneq, misilitsitarneq aamma soraarummeertarneq, tiguneqartarneq il.il. covid-19-ip kingunerisaanik atugassarititaasut pillugit Namminersorlutik Oqartussat nalunaarutaat'
- 11.05.2020 - una pillugu tusarniaanermi akissut Uunga siunnersuut: Siusinaartumik soraarnerussutisiat pillugit Inatsisartut inatsisaata allanngortinnera pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. xx. xx. xxx 2020-meersoq'
- 12.05.2020 – 'Uunga siunnersuut: Inuit innarluutillit tapersersornissaannut Namminersorlutik Oqartussat nalunaarutaat nr. xx, xx. xxx 2020-meersoq'
- 26.08.2020 - una pillugu tusarniaanermi akissut 'Ilisimatusarfimmi ilinniagaqarnermut ileqqorissaanermullu malittarisassat pillugit Namminersorlutik Oqartussat nalunaarutaat nr. xx af xx. xxx 2020'
- 27.08.2020 - una pillugu tusarniaanermi akissut 'Ingerlaqqilluni ilinniarnerni soraarummeertarneq censoreqarnerlu pillugit Namminersorlutik Oqartussat nalunaarutaat nr. xx af xx. xxx 2020 om eksamen'
- 16.09.2020 - una pillugu tusarniaanermi akissut NUTAALIORNEQ, PERIARFISSAT, PIGINNAASAT – Naalakkersuisut suliffeqarnermut periusissiaat 2020-2023'
- 23.20.2020 una pillugu tusarniaanermi akissut 'Atuartut angerlarsimaffianni najugaqarneq pillugu nalunaarutissatut siunnersuut'
- 13.11.2020 - una pillugu tusarniaanermi akissut 'Naalakkersuisut Peqqissutsimut periusissiaat 2020-2024'
- 23.01.2020 - hørings svar til 'Naalakkersuisuts familiepolitik 2020-2030'
- 31.01.2020 - hørings svar til 'Inuuneritta III: Rammen om det gode børneliv'
- 27.02.2020 - hørings svar til 'Rigsfællesskabets 2.-3. periodiske rapport til FN's Handicapkomité'
- 24.03.2020 - hørings svar til Qeqqata Kommunias 'Handicappolitik 2020-2023'
- 26.03.2020 - hørings svar til 'Selvstyrets bekendtgørelse nr. xx af xx. xxxx 2020 om etablering og indretning af daginstitutioner samt oprettelse af samarbejdsteam'
- 20.01.2020 - hørings svar til 'Selvstyrets bekendtgørelse nr. xx af xx. xxx 2020 om nødundervisning, prøver og eksamener, optagelse m.m. på grund af covid-19'
- 11.05.2020 - hørings svar til 'Forslag til: Inatsisartutlov nr. xx af xx. xxx 2020 om ændring af Inatsisartutlov om førtidspension'
- 12.05.2020 - 'Forslag til: Selvstyrets bekendtgørelse nr. xx af xx. xxx 2020 om støtte til personer med handicap'
- 26.08.2020 - hørings svar til 'Selvstyrets bekendtgørelse nr. xx af xx. xxx 2020 om studie- og ordensregler på Ilisimatusarfik'
- 27.08.2020 - hørings svar til 'Selvstyrets bekendtgørelse nr. xx af xx. xxx 2020 om eksamen og censur ved videregående uddannelser'
- 16.09.2020 - hørings svar til 'INNOVATION, POTENTIALE, KOMPETENCE – Naalakkersuisuts beskæftigelsesstrategi 2020-2023'
- 23.20.2020 - hørings svar til 'Forslag til bekendtgørelse om ophold på elevhjem'
- 13.11.2020 - hørings svar til 'Naalakkersuisut Strategi for Sundhed 2020-2024'

Inuit Innarluutillit Illersuisuat KNR-imit apersoneqarpoq. Handicaptalsmanden interviewes til KNR.

Attaveqarneq

Tiliup Kalaallit Nunaanni inuit innarluutillit inuunerilu pillugit ilisimalikkat inuiaqatigiinnut tamanut qaamarsaassutigineqarnissaat suliniutigissavaa. Inuiaqatigiinnut attaveqarneq inuit innarluutillit pillugit isummat pigiliutiinnakkat akertilernissaanut aamma inuit innarluutillit pisinnaatitaaffii pillugit qaamarsaanissamut sakkuuvoq pingaaruteqartoq. Tiliumi isummat pigiliutiinnakkut suujunnaarsinniarlugit ilisimasat akuttunngitsumik uteqattaartarpagut.

Tilioq.gl

Tiliup nittartakkap tilioq.gl-ip nutarternissaata salliutinnissaa toqqarpaa, taamaalilluni Innarluutillit Illersuisoqarfiat pillugu paasissutissat tamaasa saqqummiunneqartarniassammata suliagullu tamarmik danskisut kalaallisullu allassimaniassammata. Tilioq pillugu tuluttut naatsumik paasissutissaqarpoq. Tilioq.gl-imi Tiliup allatseqarfia, periusissiaq, takorluukkat suliassallu, Innarluutillit pillugit Isumaqatigiissut, Kalaallit Nunaanni innarluutillit peqatigiiffii, inuit innarluutillit qanigisaasalu oqallittarfia pillugit paasissutissanik, Tiliumit paasissutissanik, ilisimasanik toqqorsivimmik Tiliup nammeneq sulisoqarfiillu allat saqqummersitaannik, oqartussat nalunaarusaannik aamma innarluutillinnik sullissinermi nalilersuinernik imaqartoq takusinnaavatit.

Kommunikation

Tilioq arbejder for at oplyse alle i samfundet om den viden, vi producerer om personer med handicap og deres liv i Grønland. Kommunikation til samfundet er et vigtigt værktøj til at modarbejde fordomme om personer med handicap og skabe oplysning om personer med handicaps rettigheder. I Tilioq gentager vi ofte, at med viden skal vi nedbryde fordomme.

Tilioq.gl

Tilioq har valgt at prioritere opdateringen af hjemmesiden tilioq.gl, så den præsenterer vores arbejde og al information om Handicaptalsmandsinstitutionen, og vores arbejde er både på dansk og grønlandsk. Der er en kort information om Tilioq på engelsk. På Tilioq.gl kan du finde informationer om Tilioqs sekretariat, strategi, vision og mission, Handicapkonventionen, handicapforeninger i Grønland, et forum for personer med handicap og deres pårørende, nyheder fra Tilioq, en vidensbank med Tilioqs egne udgivelser samt andre institutioner og myndigheders rapporter og evalueringer på handicapområdet.

Nutaarsiassat

Tiliup aamma Innarluutillit Illersuata nutaarsiassat 70-it tilioq.gl-imi 2020 saqqummersippaat, taakkununga ilaallutik Tiliup nalunaarusiaanik saqqummersitsinerit, suliniutit, qaammar-saanerit, allaaserisat, qisuariaatit aamma Kalaallit Nunaanni innarluutillit atugaat pillugit oqaatsit pillugit nutaarsiassat. [Tilioq.gl](https://tilioq.gl)-imi nutaarsiassat Kalaallit Nunaanni tusagassiuutinut nassuineqartarput aammalu internetimi inuit attaveqarfigisartagaanni soorlu Tiliup Facebookimi quppernerani ilaatigullu YouTube-mi videot saqqummersinneqartarput.

Tusagassiuutit

Tiliup Kalaallit Nunaanni tusagassiuutinut attaveqarluarnissaq suliniutiguarpaa. Tiliup inuit innarluutillit atugaat pillugit oqalinnerni malittaannissaq peqataanissarlu pingaaruteqartorujusuartut isigai. Taamaammatt Tiliup tusagassiuutinut saaffignissutit sukkanerpaamik akiniarsarisarpai

Innarluutillit Illersuisuat, Christina Johnsen KNR TV-p Radiollu allakaatitassiaani assigiinngitsuni Tusagassiorfimmillu Sermitsiaq.ag-mit akuttunngitsumik apersorneqartarpoq. Ilaatigut sammineqarnikuupput inuit innarluutillit pillugit inatsisip nutaap atuutilersinnissaata amigaataanera, illersuisut amigaataanerit, sulianik suliarinninnermi piffissat killeqartinneqarnissaannik pisariaqartitsineq minnerunngitsumillu Tiliup

Nyheder

I 2020 udsendte Tilioq og Handicaptalsmanden 70 nyheder på tilioq.gl, heriblandt nyheder om udgivelser af Tilioqs rapporter, projekter, oplysningskampagner, kronikker, reaktioner og udtalelser om forhold for personer med handicap i Grønland. Alle nyheder fra tilioq.gl deles med pressen i Grønland og på Tilioqs profiler på sociale medier, som Facebook samt i nogle tilfælde som videoer på YouTube.

Pressen

Tilioq arbejder ihærdigt på at have en god kontakt til pressen i Grønland. Tilioq ser det som en meget vigtig opgave at følge med og tage del i debatten om forhold for personer med handicap. Derfor stræber Tilioq efter at reagere så hurtigt så muligt overfor henvendelser fra pressen.

KNR TV og Radios forskellige udsendelsesflader og Mediehuset Sermitsiaq.ag har i 2020 jævnligt interviewet Handicaptalsmanden, Christina Johnsen. På dagsordenen har blandt andet været manglende implementering af den nye handicaplov, mangel på bisiddere, behovet for tidsfrister i sags-

Kalaallit Nunaanni innarluutillit atugaat sammillugit paasisarsiorluni angalaneranut aamma innuttaasunik missiuner-mut 'Innarluutillit pillugit Isummat'-nut tunngatillugu. Inuit innarluutillit atugaat pillugit Naalagaaffeqatigiinnerup sinne-rani nunanilu avannarlerni tusagassiutininu Tiliup oqariartuu-teqartanera. DR.dk-p aallakaatitaani 'Ligetil på tegnsprog' Kalaallit Nunaanni ussersuutitigut nalunaarutinik nutserisar-nerup amigaataaneramik Tiliup isornartorsiuinera nutaarsias-satut ilanngutassiarineqarpoq. Nordens Velfærdscenterip Innarluutillit Illersuisuat aamma meeqqat inuusuttullu innar-luutillit pillugit ataatsimeersuarnermut atatillugu kalaallit inuusuttut innarluutillit sunniuteqarnerunissaannik kissaate-qarnek pillugit allaaserisaqarpoq. ["Hon kämpar för större inflytande för grönländska unga med funktionsnedsättning"](#)

Videoliorneq

Filmit naatsut inunnik oqariartuutilinnik ilisaritsiviusut siam-marluartarnerat internetimilu inuit attaveqarfigisartagaanni siaruapallattarnerat aamma inuit innarluutillit pillugit oqallit-silersartut isummanillu pigiliutiinnakkanik pinngitsoortitsi-sartut Tiliup malugaa. Taamaammat Tiliup videot 30-t 2020-mi saqqummersippai, ilaatigut qaammarsaaneq "Suleqataa-vunga/Alle kan Bidrage" Qeqqata Kommunia suleqatigalugu videoliarineqartoq aammalu inuit innarluutillit suliffeqarsin-naatitaanerannik sammisaqartitsilersoq, aamma "Mit usyn-lige handicap/Innarluutiga ersinngitsoq" NIIK aamma Pissas-sarfik suleqatigalugit videoliarineqartoq inunnillu ersinngitsu-mik innarluutilinnik takutitsisoq. Tiliup tassunga atatillugu inuit ussersuutitigut nalunaartartut pisinnaatitaaffii pillugit video smaategn.dk-mit suliarineqartoq siammarpaa.

Videot amerlasuut aamma KNR-imi NIK.gl-imi. Tilioq.gl-imi aamma internetimi inuit attaveqarfigisartagaanni Facebooki-mi YouTube-milu takutinneqarput. Natasha Jakobsen, 'Innar-luutigalugu Ersinngitsoq'-mi peqataasoq pillugu video, Kalaallit Nunaannut tamarmut siaruarpoq 40.000-illu sinner-lugit isiginnaarneqarluni.

Tilioq, Tiliup 2021-2023-mut periusissiaanik takutitsisumik attaveqarnermut 2021-mi pilersaarusiorniarpoq. Tilioq digita-linngorlugu attaveqaatitsinni illersuisoqarfiup digitalinngor-lugu pissarsiarineqarsinnaanerunissaannik suliaqarniarpoq. Tilioq aamma aalajangerpoq qaammatit pingasukkaarlugit allagaq nutaarsiasannik imalik taamaatinniarlugu, taarsiullu-gulu nukkiit amerlanerusunut siammaasumik inuiaqatigiinnilu qisuariartitsisartunik oqallititsilersartunillu ingerlaavartumik paasissutissiisarniarluni qaammarsaasarniarlunilu.

behandlingen og ikke mindst i forhold til Tilioqs ori-enteringsrejser med fokus på forhold for personer med handicap i Grønland samt befolkningsundersø-gelsen 'Holdninger til Handicap'. Tilioqs opråb om forhold for personer med handicap når også ud til resten af Rigsfællesskabet og de nordiske medier. DR.dks 'Ligetil på tegnsprog' bragte Tilioqs kritik om manglende tegnsprogstolk i Grønland som en ny-hed. Nordens Velfærdscenter bragte også en artikel om Handicaptalsmanden og ønsket om større indfly-delse for grønlandske unge med handicap i forbin-delse med en konference om børn og unge med handicap. ["Hon kämpar för större inflytande för grönländska unga med funktionsnedsättning"](#)

Videoproduktion

Tilioq oplever, at korte film, som portrætterer perso-ner med et budskab, har en god rækkevidde og kan spredes meget hurtigt på sociale medier og skabe debat samt modvirke fordomme mod personer med handicap. Derfor har Tilioq i 2020 udgivet 30 videoer, blandt andet oplysningskampagnen om "Suleqataa-vunga/Alle kan Bidrage", som er produceret i samar-bejde med Qeqqata Kommunia, og som sætter fokus på personer med handicaps ret til at have et arbejde, og "Mit usynlige handicap/Innarluutiga ersinngitsoq", som er produceret i samarbejde med NIIK og Pissas-sarfik, og som viser personer med usynlige handicap. I den forbindelse delte Tilioq også en video om ret-tigheder for personer med handicap på tegnsprog, som er lavet af smaategn.dk.

Mange af videoerne er også vist på KNR, NIIK.gl, Tili-oq.gl samt de sociale medier Facebook og YouTube. Videoen med Natasha Jakobsen, som er en del af 'Mit Usynlige Handicap', gik viralt i Grønland og er set over 40.000 gange.

Tilioq vil i 2021 lægge en kommunikationsplan, der afspejler Tilioqs strategi for 2021-2023. Tilioq vil ar-bejde med at øge institutionens digitale tilgængelig-hed på vores digitale platforme. Tilioq har desuden besluttet sig for at nedlægge det kvartalsvise nyheds-brev og i stedet bruge ressourcerne på kontinuerligt informations- og oplysningsarbejde med en større rækkevidde.samt på at skabe reaktioner og debatter i samfundet.

Aningaasaqarneq

Tiliumut aningaasaliissutit 2020mi 3,511 mio.kr.-upput. Taakkunannga amerlasuut akissarsianut ingerlatsinermullu atorneqarput sinnerilu inatsisini suliaakkiissutigineqartunut atorneqarlutik. Tilioq suliniutit misissuinerillu inuit innarluutillit pillugit ilisima-saqalersitsinissamik siuaruaanissamillu pisussaaffitsinnik eq-qortitsisut aallartinnissaannut aningaasassarsiorniarpog.

2020 aamma ukiuuvoq coronap nunarsuarmi tuniluunna pis-sutigalugu amerlasuunik taamaatitsiviusog. Tamanna Tiliumut pingaartumik nunat tamat akornanni tusarniaanerit ataatsi-meersuarnerillu kinguartinneqarnerannik kinguneqarpoq aaq-qissuinerillu annikillissittariaqarnikuugut. Taamaalilluta 2020-mi aningaasat ilaat ukiumut naatsorsuusiortiusumut 2021-mut nuuppagut, tassa neriukkatta tusarniaanerit aaqqissuussinerillu kinguartinneqartut ukiumi 2021-imi ingerlanneqarsinnaassasut aningaasallu taakkununga atorneqarsinnaassasut.

Innarluutillit Illersuisuat pillugu inatsimmi § 18 naapertorlugu Innarluutillit Illersuisuata ukiumoortumik naatsorsuutini kukkunerisiorneqarnikut Naalakkersuisunut ukiut tamaasa saqqum-miuttassavai.

Tilioq NAPA-mit – Nordens Institut i Grønland 90.000 kr-nik inuusuttut innarluutillit Nuummi isumasioqatigiissinnissaannut pissarsivoq.

Aamma Tips og Lottomit piviusumik tunngavilimmik filmilip ”Innarluutittut inngilanga” 2021-mi takuteqqaarneqartup inger-lateqqinnissaanut 200.000 kr.-nik pissarsivugut.

Tiliup suliasani inatsisitigut pisussaaffiusut aningaasanut inat-simmi aningaasaliissutinut pissarsiatsinnut naleqqussartarpai. Tamanna aaqqissuussinernut, ataatsimiinnernut suliatinnut attuumassuteqartunut aamma inuit innarluutillit pisinnaatitaaf-fii pillugit sapinngisamik qaammarsaassutigillsuarnissaannik kissaatigisatta akornanni toqqaasariaqartarnitsinnik ajoraluar-tumik kinguneqarpoq.

Taamaammat aningaasaliissutit aningaasallu tunissutigineqar-tut suliatinnut ikiuutaasorujussuupput. Tapiissutit taakku sul-i-niutit isumassarsiallu Kalaallit Nunaanni inuit innarluutillit atu-gaannik pisinnaatitaaffiinillu pitsanngorsaasinnaasutut isuma-qarfigisatta sulii amerlanerusut ingerlannissaannut tapersiisar-put.

Økonomi

Bevillingen til Tilioq var i 2020 på 3,511 mio. Heraf går en stor andel til lønninger og drift og det reste-rende til lovbundne opgaver. Tilioq søger midler til at igangsætte projekter og undersøgelser, som særligt udfylder vores forpligtigelse til at skabe og udbrede viden om personer med handicap.

2020 har også været et år, hvor mange ting har måttet aflyses på grund af den verdensomspæn-dende coronapandemi. For Tilioq har dette særligt betydet, at internationale høringer og konferencer er blevet udsat, og at vi har måttet nedskalere ar-rangementer. Vi har således overført nogle af de midler, vi havde i 2020 til regnskabsåret 2021, da vi håber, at udsatte høringer og arrangementer kan afholdes i år 2021, og midlerne kan bruges hertil.

I henhold til Handicaptalsmandslovens § 18 fore-lægger Handicaptalsmanden hvert år sit revidere-de årsregnskab for Naalakkersuisut.

Tilioq modtog 90.000 kr. fra NAPA – Nordens Insti-tut i Grønland til at afholde et seminar for unge med handicap i Nuuk.

Ligeledes modtog vi 200.000 kr. fra Tips og Lotto til videreførelsen af dokumentarfilmsprojektet ”Jeg er ikke mit handicap” som har premiere i 2021.

Tilioq tilpasser de lovbundne opgaver til den fi-nanslovsbevilling, som vi modtager. Dette betyder desværre, at vi må vælge mellem deltagelse i invi-tationer til relevante arrangementer, møder og øn-skerne om at skabe en så god oplysningsindsats om personer med handicaps rettigheder som mu-ligt.

Sponsorater og donationer hjælper os derfor me-get i vores arbejde. Disse bidrager til, at vi kan gen-nemføre endnu flere af de projekter og idéer, som vi mener, kan forbedre vilkår og rettigheder for per-soner med handicap i Grønland.

Tiliumut tapersiissutit

2020-mi tapersersomeqarput taperserneqarnerpullu iluarisujussuuarput.

Aningaasaateqarfinit aningaasat, Innarluutillit Peqatigiiffiinnik Kattuffiinillu suleqateqarneq aamma Tiliup aqqissuussineri paasititsiniaaneralu peqataasut tamarmik inuit innarluutillit inuiaqatigiinni pisinnaatitaaffiisa atugaasalu siuarsanissaannik suliaqarnermi sunniuteqartorujussuupput. Innarluutillit illersuisuata taakku tamaasa inuit innarluutillit Kalaallit Nunaanni atugaannik pisinnaatitaaffiinillu siammaanermi ikiuuttut qutsavigai.

NAPA-mut qujanaq

Tiliup inuusuttunut suliniutaanut 90.000 kr.-nik tapersiineranut. Tapersiinnikkut inuusuttut isumasioqatigiinnerat #Tiliyoung Danmarkimi SUMH-mit peqataaffigineqartoq Tiliup iluatsippaa. Suliniummi siunertaavoq inuusuttut innarluutillit pisinnaatitaaffinik ilisimasaqarnerisa annertusar-nissaa aamma Kalaallit Nunaata Danmarkillu akornanni ilisimasaniq paarlaasseqatigiinnissaq.

NAPA

NunaFonden-imut qujanaq

Piviusumik tunngavilimmik filmiliamut "Innarluutittut inngilanga" 250.000 kr.-nik tapersiineranut. Tiliup Uilu Stories aamma Aka Hansen inuit innarluutillit nuannersumik ajornartorsiuteqarfiusumillu ulluinnarni inuunnerannik takutitsinissamik siunertaqarfiusumik piviusumik tunngaveqartumik filmilior-nissamik suleqatigiinnissamik isumaqatigiissuteqarfigai.

Tips og lotto-mut qujanaq

Aamma piviusumik tunngavilimmik filmiliamut "Innarluutittut inngilanga" 200.000 kr.-nik tapersiisumut.

Tips og Lotto aamma meeqqanut atuakkap "Rosap aqqaluaa innarluuteqarpoq, saqqummersinnaasunut 150.000 kr.-nik tapiissuteqarpoq.

NAALAKKERSUISUT
GOVERNMENT OF GREENLAND

Støtte til Tilioq

Tilioq sætter stor pris på al den opbakning og støtte, vi har modtaget i 2020.

Midler fra fonde, samarbejde med Handicapforeninger og -organisationer samt deltagere i Tilioqs arrangementer og kampagner gør alle en stor forskel i arbejdet for at fremme personer med handicaps rettigheder og vilkår i samfundet. Handicap-talsmanden takker hver og en, som har hjulpet med at udbrede kendskab til personer med handicaps forhold og rettigheder i Grønland.

Tak til NAPA

For at støtte Tilioqs unge-projekt med 90.000 kroner. Med støtten er det lykket Tilioq at afholde ungeseminarer #Tiliyoung med deltagelse fra SUMH i Danmark. Projektet har til formål at styrke unge mennesker med handicaps viden om rettigheder og dele viden mellem Grønland og Danmark.

Tak til NunaFonden

For at støtte opstartsfasen af dokumentarprojektet "Jeg er IKKE mit handicap" med 250.000 kroner. Tilioq har indgået et samarbejde med Uilu Stories og Aka Hansen om dokumentarprojektet, der har til formål at vise hverdagslivet for personer med handicap med al dets glæder og udfordringer.

Tak til Tips og lottomidlerne – Pulje C

Som også har støttet dokumentarprojektet "Jeg er IKKE mit handicap" med 200.000 kroner.

Tips og Lottomidlernes pulje C har også støttet udgivelsen af børnebogen "Rosas lillebror har et handicap" med 150.000 kroner. Børnebogen udkom den 3. december 2020.

Tamassuma saniatigut pisinnaatitaaffinnik ilisimasaqarnerup siuarsarnissaanut suleqatigiilluarnermut uku qutsavigaavut:

NIİK – Nunatsinni Inuit Innarluutillit Kattuffiat qaamarsaanermik ”Innarluutiga ersinngitsoq” aamma sapaatip akunneranni 41-imi aaqqissuinerne pitsaasumik pimoorussillunilu suleqataaneranut.

Derudover takker vi følgende for et godt samarbejde for at fremme viden om rettigheder:

NIİK – Nunatsinni Inuit Innarluutillit Kattuffiat for et godt og engagerende samarbejde om oplysningskampagnen ”Mit usynlige handicap” og arrangementerne i uge 41.

Pissassarfik – Qaamarsaanermut ”Innarluutiga ersinngitsoq” atatillugu suleqatigiilluarnermut, tassani suliniummut tapersiissutisi immikkoortualunnillu nakkutiginnilluarnersi iluareqaagut.

Pissassarfik – For et godt samarbejde i forbindelse med oplysningskampagnen ”Mit usynlige handicap”, hvor vi har nydt input og et skarpt øje for detaljerne i projektet.

Kalaallit Tusilartut Kattuffiat – Kalaallit Nunaanni tusilartunik aamma ussersuutitigut nalunaartunik oqalutseqartarnerup amigaataanerani sammisaqartitsilersumik suleqatigiilluarnermut.

Kalaallit Tusilartut Kattuffiat – for at et godt samarbejde med at sætte fokus på døve i Grønland og manglende tegnsprogtolkning.

Sammenslutningen af Unge med Handicap aamma inuusuttut Kalaallit Nunaanneersut inuusuttunik isumasioqatigiissitsinnermi ”Tiliyoung” SUMH-mi peqataalluarnissinnut aamma ilisimassannik misilittakkassinnillu paarlaasseqatigiissuteqarnissinnut.

Sammenslutningen af Unge med Handicap og de unge fra Grønland for at deltage aktivt og dele jeres viden og erfaringer på ungeseminarret #Tiliyoung #SUMH.

Videokkut paasisitsiniaanerni Innarluutiga ersinngitsoq, aamma tamassi suliniummi Suleqataavunga peqataasunut tamanut qujanaq. Pingaarnertut inuttaasut videoni oqaluttuaminnik oqaluttuarnertut immikkut qutsavigaavut.

Tak til alle, som deltog i Tilioqs videokampagner Mit usynlige handicap, mit synlige handicap og alle i Suleqataavunga-projektet. Særlig tak til de hovedpersoner, som har fortalt deres historie i videoerne.

Kommuneqarfik Sermersooq – sapaatip akunneranni 41-imi aaqqissuinerne ”innarluutiga ersinngitsoq” ininik atukkii-nissinnut qujanaq.

Kommuneqarfik Sermersooq - Tak for at stille lokaler til rådighed i forbindelse med uge 41 arrangementet ”mit usynlige handicap”

Aningaasaliisunut suleqatinullu qujanaq

Tak til sponsorer og samarbejdspartnere

NIIK Kalaallit Nunaanni innarluutillit peqatigiiffii // Grønlandske handicapforeninger

KTK Kalaallit Nunaanni Tusilartut Kattuffiat

ISI Kalaallit Nunaanni tappiitsut isigiarsuttullu peqatigiiffiat

Inooqat Ineriartormikkut akornutillit angajoqqaavisa peqatigiiffiat//
Forældreforeningen for udviklingshæmmede

Sugisaaq tarnikkut ajuutillit qanigisaasalu peqatigiiffiat //
foreningen for sindslidende og deres pårørende

Peqatigiiffik ingerlariaqqiffik

KNIPK Kalaallit Nunaanni Innarluutillit Piginnaanikitsullu Kattuffiat peqatigiiffiillu:

Aasiaat: Innarluutillit peqatigiiffiat "Naapiffik"

Ilulissat: Innarluutillit Peqatigiiffiat "Tasiunnga"

Maniitsoq: Innarluutillit Peqatigiiffiat

Nanortalik: Innarluutillit Peqatigiiffiat

Sisimiut: Innarluutillit peqatigiiffiat "Puigornanga"

Paamiut: Innarluutillit Peqatigiiffiat

Qaanaami innarluutillit piginnaanikitsullu peqatigiiffiat

Steven Arnfjord aamma // og Ilisimatusarfik

Qeqqata Kommunia

Avannaata Kommunia

Kommuneqarfik Sermersooq

Kalaallit Nunaanni Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit //
Grønlands Råd for Menneskerettigheder

Institut for Menneskerettigheder

Carl Christian Olsen 'Puju'

Nordisk Velfærdscenter

Inuit Pisinnaatitaaffiinut Institutti // Institut for Menneskerettigheder

Sif Holst aamma Danske Handicaporganisationer // Sif Holst og Danske Handicaporganisationer

MIO

UILU Stories V/ Aka Hansen

Issi Productions V/ Dennis Rosing Ingemann

Anette Hviid Thomsen

Frederik Elsner

Småtegn

Maja Steffens aamma // og Margit Sander Granlien for deres tegnsprogstolkning

Sermitsiaq.ag

Hotel Icefiord

Inassuteqaatit

Tiliup inassuteqaatit aalajangersimasut saqqummersitatsinut, ataatsimeersuarnernut oqaaseqaatitsinnullu tamatigut ilanngut-tarpei. Siumut isiginissarput aaqqiissuteqarniarnissarpullu kis-saatigaarput, taamaalilluni inuit innarluutillit, taakku qanigisaasa aamma sulisut innarluutilinnik suliaqartut atugaat pitsanngor-sarneqarsinnaaniassammata. Uani 2020-mi inassuteqaatitsinnit pingaarnernit tigulaakkat atuarsinnaavatit. Soqutiginnittut saq-qummersitatta atuarnissaannik kaammattorpagut.

Assigiinngisitsinissamik inerteqquteqarneq

Aalajangiisartut innarluuteqarneq tunngavigalugu inunnik unioqqutitsilluni assigiinngilersitsisunik assigiinngisitsisarnermik inerteqquteqarne-rup atuutilersinneratigut inuit innarluutillit ajortumik assigiinngisinneqartarnerisa annikillisin-nissaanik suliaqarnermi siuttuusa-riaqarput.

Innuttaasut ilisimasaat

Ilisimasaqarnerup annertusarnissaanik inuillu in-narluutillit pillugit isummat pigiliutiinneqarsinnaasut annikillisinneqarnissaannik inuiaqatigiinni assigiinngitsuni suliniuteqartoqarsinnaavoq – pingaartumik inuit ersinnginneru-sumik ersinngitsumillu innarluutillit pillugit. Inassuteqaatigaagut:

1. Oqartussat inuiaqatigiinni assigiinngitsunut tunnga-sunik innarluuteqarneq qaammarsaanermi atortunik suliaqassapput, assersuutigalugu meeqqat atuarfianni meeqqanut, suliffeqarfinnut innuttaasunullu.
2. Tusagassiuutit inuit innarluutillit nutaarsiassaliornermi ilanngunneqartarnissaat qulakkiissavaat, aamma sam-misani innarluuteqarnermik tunngassuteqanngitsuni.

Tarnikkut katsorsaaneq

Meeqqat inuusuttullu tarnikkut katsorsaavimmut attaveqartartut amerliartorput. Naalakkersuisut Peqqinnissaqarfik kommunillu suleqatigalugit inunnut tarnikkut katsorsaavimmiittunut tamanik isiginnilluni siusissukkullu suliniuteqartarnissaq qulakkeertaria-qarpaat kiisalu innuttaasunut tarnikkut ajuuteqartunut inuttut atukkatigut tarnikkut katsorsaanerme peqqissaanermilu neqe-roorutit annertusillugit.

Anbefalinger

Tilioq knytter altid konkrete anbefalinger til vores udgivelser, konferencer og udtalelser. Vi ønsker at være fremadskuende og løsningsorienterede, så vilkårene for personer med handicap, deres pårørende og handicapfagligt personale kan forbedres. Her kan du læse et uddrag af de vigtigste anbefalinger fra 2020. Vi opfordrer alle interesserede til at læse vores udgivelser.

Diskriminationsforbud

Beslutningstagerne bør gå forrest i arbejdet med at reducere negativ forskelsbehandling og diskrimination af personer med handicap ved at indføre et diskriminationsforbud, som gør det ulovligt at diskriminere personer på baggrund af et handicap.

Viden i befolkningen

Der kan på flere niveauer i samfundet arbejdes på at styrke kendskabet til og reducere eventuelle fordomme imod personer med handicap – specielt personer med mindre synlige eller usynlige handicap. Vi anbefaler, at:

1. Myndigheder udarbejder oplysningsmateriale om handicap målrettet forskellige målgrupper i samfundet, fx børn i folkeskolen, virksomheder eller den almene befolkning
2. Presse og medier sikrer, at personer med handicap er repræsenteret i nyhedsflowet, også om emner der ikke er handicaprelevante.

Psykatri

Der er en stigning af børn og unge, som er i kontakt med psykiatrien. Naalakkersuisut bør i samarbejde med Sundhedsvæsenet og kommunerne sikre en helhedsorienteret og tidlig indsats og støtte til personer i psykiatrien samt udvide de socialpsykiatriske og terapeutiske tilbud til borgere med psykiske lidelser.

Ilinniagaqarneq

Inuit innarluutillit innuttaasut sinnerinut sanilliullugut appasin-nerusumik ilinniagaqarput. Tamanna aaqjissuussaannermi inuiaqatigiinnilu ajornartorsiutaavoq. Tilioq taamaammatt inassuteqaateqarpoq

1. Ilinniarsiit tamarmik inuit innarluutillit ilinniagaqartinni- arnerisigut peqataatitsinikkullu peqataatinneqarnissaat qulakkiissavaat aammalu ilinniartut innarluutillit pisari- aqartitaminnik tapersorneqarnissaat ikiorneqarnis- saallu qulakkeerlugu.
2. Ilinniartitaanermut, Kultureqarnermut, Ilisimatusarner- mut Ilageeqarnermullu Naalakkesuisoqarfiup pisortat il- inniagaqarnissamik neqeroorutaanni tamani inunnut in- narluutilinnut ilinniagaqarnermut tunngasunik taperser- suinissaq ikiuutinillu atortoqarnissaq qulakkiissavaa.

Suliffeqarneq

Inuit innarluutillit innuttaasut sinnerinut sanilliullugit suliffeqan- ginnerusarput. Taamaammatt Tilioq inassuteqaateqarpoq

1. Naalakkersuisut suliffissaqartitsinermik inuit innarluutil- lit ilanngullugit inissaqartitsinissamik pilersitsinissaq politikikkut periusissiangortissavaat.
2. Kommunit najukkanilu suliffeqarfiit inuit innarluuteqar- tut suliffeqarnermi peqataatinneqarnissaat siunerta- ralugu sumiiffinni iliuseqarnissaq suliniuteqarnissarlu pillugit Majoriaq suleqatigisariaqarpaat.

Tusilartut aamma ussersuutitigut nalunaarutininut nutserineq

Ussersuutitigut nalunaarutininut atuisut killeqartorujussuarmik nutserunneqarsinnaasarput, tamassumanilu inuiaqatigiit sin- nerinit avataaniitinneqalersarput. Taamaammatt inassuteqaat- igineqarput:

1. Naalakkersuisut ussersuutitigut nalunaarutininut atuisut oqartussanut inuiaqatigiinnilu ingerlatsivinnut atassute- qaraangata ussersuutitigut nalunaarutininut nutserisunik pissarsinissamik kikkut akisussaannersut ersarissunik najoqqutassiornissaq akisussaaffigissavaat.
2. Ungasianiit nutserinissamik periarfissanik isumaqa- tigiiissusiortoqassaaq piffissamilu siviunerusumi tusilar- tunut nutserisunik ussersuutitigut nalunaarutininut kalaal- lisut nutserisussanik ilinniartitsisoqassalluni.

Uddannelse

Personer med handicap har et lavere uddannel- sesniveau end resten af befolkningen. Det er et strukturelt og samfundsmæssigt problem. Derfor anbefaler Tilioq, at

1. Alle uddannelsesinstitutioner sikrer inklu- sion af personer med handicap ved at være inviterende og inkluderende og sikre, at studerende med handicap får den støtte og hjælp, de har brug for.
2. Departementet for Uddannelse, Kultur, Forskning og Kirke sikrer, at alle offentlige uddannelsesstilbud har adgang til uddan- nelsesrelateret støtte og hjælpemidler til personer med handicap samt vejledning herom.

Arbejde

Personer med handicap har en mindre tilknytning til arbejdsmarkedet end resten af befolkningen. Derfor anbefaler Tilioq, at

1. Naalakkersuisut gør det til en politisk stra- tegi at skabe et rummeligt arbejdsmarked, der inkluderer personer med handicap.
2. Kommunerne og lokale virksomheder bør indgå i samarbejde med Majoriaq om loka- le initiativer og projekter, der har til formål at inkludere personer med handicap på ar- bejdsmarkedet.

Døve og tegnsprogstolkning

Tegnsprogsbrugere har meget begrænset adgang til tolkning, hvilket isolerer dem fra resten af sam- fundet. Det anbefales derfor, at:

1. Naalakkersuisut tager ansvar for, at der er klare retningslinjer for, hvem der har an- svaret for at skaffe tegnsprogstolk, når tegnsprogsbrugere skal i kontakt med både myndigheder og civilsamfundet.
2. At der oprettes aftaler med fjerntolknings- muligheder samt at der på sigt uddannes døvetolke, der kan oversætte tegnsprog til grønlandsk.

Inuit innarluutillit tapersorneqarnissaannut inatsimmik atuutilersitsineq

Innarluutillit pillugit inatsit nutaaq 1. januar 2020 atuutilersineqarpoq. Inatsimmi innuttaasut peqqussummut nutaanngitsumut sanilliullugu ikiorneqarnissamik tapersorneqarnissamillu amerlanerusunik pisinnaatitaaffeqalerput. Inatsit nutaaq ajorluartumik tamakkiisumik atuutilersinneqarnikuunngilaq. Taa-maammat inassuteqaatigineqarput:

1. Naalakkersuisut aamma Pitsaaliuiner-mut Isumaginninnermullu Aqutsisoqarfik innun-nut innarluutilinnut pingaartumillu meeqqanut innarluutilinnut tamanik isiginnilluni ataqatigiissakkanillu suliniuteqarnissamik qulakkeerinnilluni suleriaatsit pillugit kommuninut peqqissaarussamik ilitersuusissapput – suliaqarfiit soorlu Peqqinnissaqarfik, Majoriaq, ilinniarfiit il.il. ilitersuusiornermi peqataatinneqassapput.
2. Naalakkersuisut aamma Pitsaaliuiner-mut Isumaginninnermullu Aqutsisoqarfiup kommunini sulisut sulisullu innarluutilinnik suliaqartut allat 'Innun-nut innarluutilinnut tapersorneqarnissaannut inatsit' pillugu ingerlaavartumik piginnaanngorsartarnissaat qulakkiissa-vaat. Tamanna internetikkut videokkullu pikkorissartitsineq imaluunniit kommunini inuit pingaarnert immikkut ilinniarsimasut atorlugit pi-sinnaavoq.
3. Kommunit sulianik suliarinnittarnerup pitsaassusaata qulakkeernissaannut suleriaatsinik ersarissunik aalajan-gersaassapput, tamassuma ilaatigut kingunerissavaa sulianik suliarinninnermi ersarissumik piffissamik killilii-neq, ilitersuisussaataitanerup allattuisussaataitanerul-lu eqqortinneqartarnerat aammalu inatsit malinneqa-lersillugu missingersuusiortarnissaq.

Implementering af lov om støtte til personer med handicap

1. januar 2020 trådte den nye handicaplov i kraft. Loven giver borgerne flere rettigheder til hjælp og støtte end den gamle forordning. Desværre er den nye lovgivning ikke fuldt implementeret. Det anbefales derfor, at:

1. Naalakkersuisut og Styrelsen for Forebyg-gelse og Sociale Forhold skal udarbejde en udførlig vejledning til kommunerne om procedurer, der sikrer en helhedsorienteret og koordineret indsats for personer med handicap og særligt børn med handicap – instanser som Sundhedsvæsen, Majoriaq, uddannelsesinstitutioner m.m. skal inkluderes og involveres i produktionen af vej-ledningen.
2. Naalakkersuisut og Styrelsen for Forebyg-gelse og Sociale Forhold skal sikre en lø-bende opkvalificering af kommunale med-arbejdere og andet handicapfagligt perso-nale i 'Lov om støtte til personer med han-dicap'. Dette kan ske ved produktion af on-line- eller videokurser eller særligt uddan-nede nøglepersoner i kommunerne.
3. Kommunerne fastsætter klare procedurer for kvalitetssikring af sagsbehandling, det-te indebærer bl.a. klare tidsfrister for sags-behandling, overholdelse af vejlednings-pligten og notatpligt, og at der budgette-res, således at lovgivningen efterleves.

2021-2023-mi periusissiornermut sammisat

Sammisaqarnermi isiginiagassat

Peqqissuusinnaatitaaneq, ilinniagaqarsinnaatitaaneq suliffeqarsinnaatitaanerlu

Tiliup immikkoortut pingaarnerit pingasut inuiaqatigiinni peqataatitsinissap assigiinnillu periarfissaqarnissap qulakkeerneqarnissaanut tunngatillugu pingaaruteqarmata isiginiassavai. Ilinniagaqarnissamut, peqqissuunissamut suliffeqarnissamullu assigiimmik periarfissaqarnerit inuit innarluutillit allat tamaasa naligalugit inuuneqarnissaasa qulakkernissaanut pingaaruteqarput. Tiliup inuit innarluutillit pillugit tamanik isiginnilluni ataqatigiissaarilunilu suliniuteqarnissap pingaaruteqassusia sammineqalersissavaa.

Periusissiornermi 2021-2023-imi anguniakkat

- Tiliup peqqissuusinnaatitaanerup, ilinniagaqarsinnaatitaanerup suliffeqarsinnaatitaanerullu qanoq annertutigisumik eqqortinneqarnerat aamma inuit innarluutillit taamatut pisinnaatiffinnik tamakkuninnga atuisinnaanerannut aporfissat suut ajoqutaanersut qulaajassavai.
- Tiliup peqqissuunissamut, ilinniagaqarnissamut suliffeqarnissamullu suleriuseqarnermut immikkoortullu taakku pingasut akornanni ataqatigiissaarinermut assersuutitsiliaat erseqqissassavai ineriartortillugillu.

Inuiaqatigiinni pissarsiarinnissinnaaneq tikitsisinnaaneq atuisinnaanerlu

Inuiaqatigiinni immikkoortut tamarmik pissarsiarineqarsinnaasapput tikinneqarsinnaallutik atorneqarsinnaallutillu aaqqissugaanissaat sulissutigissavarput. Assersuutigalugu angalanermut attaveqaatinullu tunngatillugu pissarsiarinnissinnaaneq tikitsisinnaaneq atuisinnaanerlu, aammali digitalinngorlugu inuillu attaveqaatigiittarneranni taakku tamarmik ajornaatsumik pissarsiarineqarsinnaasariaqarput. Tikikkuminassuseq eqqartorneqartilugu, inuiaqatigiinni immikkoortuni tamani inuit innarluutillit namminerisamik inuuneqarnissaanut pissarsiarineqarsinnaasut, tikinneqarsinnaasut, atuisutulli allatuulli periarfissaanni aporfiiit piianeqarnissaat eqqarsaatigineqarpoq.

Strategi 2021-2023

Tematiske mål

Adgang til sundhed, uddannelse og arbejde

Tilioq vil fokusere på disse tre kerneområder, fordi de er afgørende områder i forhold til at sikre inklusion og lige muligheder i samfundet. Lige muligheder for uddannelse, sundhed og arbejde er centrale for at sikre, at personer med handicap kan leve et liv på lige fod med alle andre. Tilioq vil sætte fokus på vigtigheden af en koordineret og helhedsorienteret indsats for personer med handicap.

I perioden 2021-2023 vil vi:

- Afdække i hvor høj grad retten til sundhed, uddannelse og arbejde bliver overholdt og hvilke barrierer, som står i vejen for, at personer med handicap har adgang til disse rettigheder.
- Fremhæve og skabe samarbejder om at udvikle gode praksiseksempler indenfor adgang til sundhed, uddannelse og arbejde samt koordinationen imellem de tre områder.

Et tilgængeligt samfund

Vi vil arbejde for tilgængelighed i alle dele af samfundet. Tilgængelighed indebærer, at der er let adgang til alle dele af samfundet. Det værende både den fysiske tilgængelighed, fx i forhold til transport og infrastruktur, men også en digital og social tilgængelighed. Tilgængelighed indebærer at fjerne de barrierer i samfundet, der forhindrer personer med handicap i at deltage i samfundet og leve et selvstændigt liv.

Periusissionermi 2021-2023-imi anguniakkat

- Tiliup allaffiata kiisalu aaqqissugaanerata, digitalimi inuillu attaveqatigiittarneranni tikikkuminartuunissaa, pissarsiari-neqarsinnaanissaalu suliniutigissavaa
- Inuiaqatigiinni tikikkuminassuseq pissarsiarinnissinnaanerlu sammineqartillugit paasinninnerulernissaa, aammali tikikkuminassutsip pissarsiaqarsinnaassutsillu qulakkeernissaannut qanoq iliuuseqartorneqarsinnaaneraniq ilisimasaqalernerq.
- Periusissiat politikikkut aalajangerneqartut ajornartoornemi pissarsiarineqarsinnaanissaat suliniutigissavarput
- Tamat oqartussaaqataaneranni tamakkiisumik pissarsiarinnissinnaanerup peqataatinneqarnissap atuisinnaanissallu qulakkeerneqarnissaat suliniutigissavagut (qinersinerit, paasissutissat paasiu-minartut)

Periaaseqarluni isiginiagassat

Kommunini nunalu tamakkerlugu politikikkut sulinermi innarluuteqarneq ilanngunneqartarnissaa

Tiliup nuna tamakkerlugu kommuninilu politikikkut ingerlatsinerne suliani naleqquttuni tamani innarluuteqarnerup eqqarsaatigineqarnissaa suliniutiginiarpaa. Tiliup tamanna qulakkeerniarlugu naalakkersuisoqarfinni, aqutsisoqarfinni kommuninilu suli annertunerusumik suleqatigiinnissap attaveqarfeqarnissarlul sulissutiginiarpaa. Tiliuq taakkuninnga attaveqarfeqarnermigut nuna tamakkerlugu kommuninilu periusissiasannut iliuusissatullu pilersaarutit pillugit suleqatigiissitaliani, siunnersuisoqatigiinni, tusarniaanerni peqataatinneqarusuppoq, taamaalilunillu innarluuteqarneq suliniutini tamani eqqarsaatigineqartarnissaa qulakkiissallugu.

Periusissionermi 2021- 2023-imi anguniakkat

- Politikikkut ingerlatsinerne suleqatigerusunneqarnissarput suleqatitullu isigineqarnissarput suliniutiginiarpaput
- Kommunini nunalu tamakkerlugu inunnik innarluutilinnik sullissinerne inunnik pingaaruteqartunik oqaloqateqartarneq/ aalajangersimasumik ataatsimeeqateqartarneq
- Kommunini politikikkut ingerlatsinerne annertunerusumik suniuteqarnissarput politikikkullu suleqatitullu isigineqarnissarput aamma sulisoqarfinni inuit innarluutillit pillugit inatsisip aamma inuit innarluutillit pillugit isumaqatigiissutit malinneqarnissaa suliniutiginiarpaput
- Inuit innarluutillit pillugit politikikimi pingaarnertut sammiveqartitsisoqarnissaa qitiutitsisoqarnissaalu suliniutiginiarpaput – Inuit innarluutillit pillugit isumaqatigiissutit politikikkut ingerlatsinerne suliani naleqquttuni tamani ilanngunneqarnissaa

I perioden 2021-2023 vil vi:

- Arbejde for, at Tilioq som organisation er fysisk, digitalt og socialt tilgængelige
- Udvide og udbrede forståelsen af tilgængelighed samt hvordan man sikrer et tilgængeligt samfund
- Arbejde for at der er udarbejdet strategier for tilgængelighed i krisituationer
- Arbejde for at sikre fuld tilgængelighed og inddragelse i demokratiet

Metodiske mål

Inklusion af handicap i politiske processer – kommunalt og nationalt

Tilioq vil arbejde for, at handicap bliver integreret i alle relevante politiske processer, både på nationalt og kommunalt niveau. Tilioq vil prioritere et fortsat stærkt samarbejde og netværk med departementer, styrelser og kommuner for at sikre dette. Tilioq vil arbejde for at blive set som en aktiv medspiller og dermed blive inviteret til at deltage i arbejdsgrupper, råd, høringer og processer vedrørende nye strategier og handleplaner på nationalt og kommunalt niveau, og på denne måde vil Tilioq arbejde for at sikre, at handicap bliver tænkt ind i alle nye og relevante tiltag.

I perioden 2021-2023 vil vi:

- Arbejde for at blive en aktiv medspiller i politiske processer og anset som en fast samarbejdspartner
- Sikre jævnlig dialog og samarbejde med nøglepersoner på handicapområder kommunalt og nationalt
- Arbejde for at blive anset som politisk medspiller og vidensinstitution for efterlevelse af handicaplovgivning og handicapkonventionen i kommunalpolitiske processer

Inuiaqatigiit nunnik innarluutilinnik peqataatitsillutik ingerlalluarnerusut

Inuit Innarluutillit pisinnaatitaaffiilu qulakkeerniarlugit inuiaqatigiinni ingerlatsiviit ataatsimoortut tamakkuninnga isiginnin-niartut pisariaqartinneqarput. Tamakku tassaapput sulisut kattuffii, soqutigisaqatigiit, inuit innarluutillit peqatigiiffii inuillu isummersortartut, soqutigisaqartut tamakku tamarmik taman-na naleqqukkaangat inuit innarluutillit pillugit politikimi pis-sutsit sulinerminni eqqarsaatigisassavaat. Tiliup inuiaqatigiinni ingerlatsiviit inuillu innarluutillit pillugit politikimi sammisanik suliaminnut tunngasunik paasiniaasarnissaat suliniutiginiaarpa tamakkulu iliuuseqarfiginissaannut ikiorlugit.

Periusissionermi 2021-2023-imi anguniakkat

- Nuna tamakkerlugu najukkanilu inuit innarluutillit peqatigiiffiisa peqataatinneqartarnissaannik Tiliup sulinerani aalajangersimasumik suleriuseqartitsilerniarpugut
- Inuiaqatigiinni ingerlatsiviit inuit innarluutillit pillugit politikimik ilanngussisarnissaat qulakkeerniarparput (sulisut kattuffiini, soqutigisaqatigiinni il.il)
- Peqatigiiffiit inuillu inuit innarluutillit atugaannik atugas-saritinneqartunillu pitsanngorsasut tapersorsorniarpagut suleqatigalugillu

Inuit innarluutillit atugaat pillugit ilisimasaqarneruneg uppernarsaanerlu

Tilioq innarluuteqarneq pillugu aaqqissuussamik ilisimasaqa-lersitsiniarpoq aamma oqartussat soqutigisaqartullu allat taa-matut iliornissaannik suliniuteqarniarluni isummersuillunilu. Tilioq inuit innarluutillit atugaannik uppernarsaasiorniarpoq tamakkulu inuit innarluutillit pillugit isumaqatigiisummut sanilliullugit nalilersorlugit, oqartussallu inatsisit suliamut attuumassuteqartut malinneraat uppernarsaasiussalluni, soorlu inuit innarluutillit tapersorsorneqarnissaat pillugu inatsit, siusi-naartumik soraarnerussutisiaqarneq, ilinniartitaaneq il.il. pillu-git inatsisit.

Et styrket civilsamfund med fokus på handicap og inklusion

For at sikre personer med handicaps vilkår og ret-tigheder er der behov for, at et samlet civilsamfund sætter fokus på disse. Det værende både fagfor-eninger, interesseorganisationer, handicapforenin-ger og mennesker, som har noget på hjerte. Alle disse interessenter skal tænke handicappolitiske perspektiver ind i deres arbejde, når det er rele-vant. Tilioq vil arbejde for at få civilsamfundet og individer til at identificere handicappolitiske em-ner, som er relevante for deres arbejde samt hjælp-e dem til at handle på disse.

I perioden 2021-2023 vil vi:

- Skabe en fast struktur for inddragelse af natio-nale og lokale handicapforeninger i Tilioqs ar-bejde
- Sikre at det brede civilsamfund inkluderer rele-vante handicappolitiske emner i deres arbejde
- Støtte op om og indgå i samarbejde med for-eninger og personer, der forbedrer forhold og vilkår for personer med handicap

Øget viden om og dokumentation af forhold for personer med handicap

Tilioq vil generere og udbrede systematiseret vi-den på handicapområdet samt arbejde for og in-spirere andre myndigheder og interessenter til at gøre det samme. Tilioq vil dokumentere forhold for personer med handicap og vurdere disse i for-hold til handicapkonventionen samt dokumente-re, hvorvidt myndighederne lever op til gældende lovgivning, så som lov om støtte til personer med handicap, lovgivning vedrørende førtidspension, uddannelse m.m.

Periussiornermi 2021- 2023 anguniakkat

- Innarluuteqarneq pillugu ilisimasaniq sumi amigaateqartoqarnersoq paasiniarniarparput ilisimasaqalersitsillutalu
- Pisortani oqartussat (politikimik ingerlatsinermut tunngatinneqarnerusinnaasumik, innarluuteqarneq pillugu ilisimasaqalersitsiniarpugut, ilisimasaniq katersiniarpugut tamakkulu ataqaqtiissilerlugit aaqqissuullugit
- Innarluuteqarneq pillugu ilisimaaqartitsilerniarluta sulisoqarfinnik soqutigisaqartunillu ilisimasaqartunik suleqateqarniarparput
- Inuit innarluutillit pillugit isumaqatigiissutip inatsisillu inunnut innarluutilinnut atuuttut malinneqarnerannik uppersaasiarniarparput

Inuit innarluutillit pisinnaatitaaffii pillugit inuiaqatigiinni ilisimasaqalersitsineq

Tiliup inuk siulliullugu takusarpar, inullu innarluutilik inuttut ilivitsutut isigisarlugu. Innuttaasut tamarmik inuit innarluutillit naligiimmik innuttaasutut allat naligalugit pisinnaatitaaffeqartutut isigissavaat. Inuit innarluutillit inuiaqatigiinni isumalluutitut isigineqassapput, inuillu innarluutillit naligiimmik innuttaaqataasutut isumalluutaalluutut imminnut isigissapput. Tiliop suliaqarfini aqutugalugit inuiaqatigiinni inunnut innarluutilinnut isummanik allannguiniassaaq aamma inuit innarluutillit innarluuteqarnermullu tunngasunik ilisimasaniq ajornannginnerusumik pissariaqarsinnaaneq sulissutigissallugu.

Periussiornermi 2021-2023-imi anguniakkat

- Tiliup taamaammat inuit innarluutillit pillugit innarluuteqarnerlu pillugu suliamik ingerlatsinermi paasiuminartumik ilisimasaqarnerulersitsinissaq sulitutigissavai.
- Immikkoortitsinnginnissaq pillugu inatsimmik inunnik innarluutilinnik immikkoortitsisarnermut inerteqquteqarnermik imaqartumik aalajangiisoqarnissaa suliniutigissavarput.
- Tiliup inuit innarluutillit pisinnaatitaaffii nammineq pisinnatitaaffiit innuttaaqataasulluunniit pisinnaatitaaffii unioqqutinneqarpata iliuuseqarnissamut suut periarfissaanersut pillugit qaammarsaanerup ingerlatitseqqiisarnerullu annertusarnissaat suliniutigissavaa.

I perioden 2021-2023 vil vi:

- Identificere, hvor der mangler viden inden for handicapområdet og bidrage til at udvikle metoder til at indsamle denne viden
- Arbejde for, at offentlige myndigheder lever op til deres forpligtelse om at skabe, indsamle og systematisere viden på handicapområdet
- Samarbejde med vidensinstitutioner og interesseorganisationer om at skabe viden på handicapområdet

Bevidstgørelse af samfundet om rettigheder for personer med handicap

Tilioq ser altid personen først og ser personer med handicap som hele mennesker. Hele befolkningen skal anse personer med handicap som ligeværdige borgere, der har rettigheder på lige fod med alle andre. Personer med handicap skal ses som den ressource i samfundet, de er, og personer med handicap skal se sig selv som ressourcefulde, ligeværdige medborgere. Tilioq vil bruge sin platform til at bearbejde samfundet til at have denne holdning til personer med handicap. Ydermere vil Tilioq arbejde for, at der er let tilgængelig viden om handicap og handicaprelaterede emner.

I perioden 2021-2023 vil vi:

- Arbejde for at øge adgangen til letforståelig viden om handicaprelevante områder samt fagspecifik viden om handicap
- Arbejde for, at der vedtages en anti-diskriminationslovgivning, som indeholder et forbud mod diskrimination af personer med handicap
- Arbejde for at styrke oplysning og formidle viden om rettigheder for personer med handicap samt hvilke handlemuligheder der findes, hvis ens egne eller ens medborgers rettigheder blive overtrådt.

Tiliop 2021-miit ukiunilu tulliuuttuni anguniagassai

Tiliup peqatigiiffinnut, kattuffinnut, isummersortartunut, aalajangiisartunut soqutigisaqatigiinnullu attaveqartarninni ukiuni aggersuni tulliuuttuni suliniutiguassavaa. Innarluuteqarneq qitiutillugu oqallisigineqarnerusariaqarpoq. Kommunimullu ukioq manna qinersisoqarnissaanut atatillugu innarluuteqarneq qitiutillugu aqqissueqataasassaagut. Nunatsinni Inuit Innarluutillit Kattuffiat NIIK suleqatigalugu sineriammi inuit innarluutillit peqatigiiffiisa aamma siunnersuisoqatigiivisa iluaqutiginnaasaannik inuit innarluutillit naligiimmik pisinnaatitaaffeqarneri pillugit paasissutissanik suliaqassuugut. Tiliup suliniuteqarnermini sumiiffinni assigiinngitsuni inuit innarluutillit peqatigiiffiinik aamma kattuffiinik suleqateqarneq peqataatitsinerlu pingaartilluinnarpaa. Peqatigiiffinniillu nutaanik suleqatigiissutigineqarsinnaasunik ukuni aggersuni ingerlataqassuugut. Tamannalu ukiup ingerlanera aalajangersimasumik ataatsimeeqatigiittarnikkut aqqissorneqassapput, ataatsimeeqatigiinnernilu suliniutissanik iliuusissanik ineriartortisoqartassaaq. Inuusuttulli innarluutillit tusakulaneqarpallaartangillat. Suut inuusuttut uummammioraat? Atuartuunertik qanoq misigisaqarfigaat? Ilinniaqqinneq aamma inuiaqatigiinni peqataaneq qanoq atugaqarfigaat? Kalaallit Nuunaannilu siunissami suut ineriartortinneqarnissaat takorloorpaat? Inuusuttut innarluutillit Tiliumiit 2020-mi ukiakkut sammineqarput, inuusuttullu uummamiullit sammineqarnerat 2021-imi nangeqqissallugit. Allallu suliniutit ukiuni aggersuni ingerlanneqarumaarput.

Tilioq: 2021 og frem

I året og årene, som kommer, vil Tilioq fortsætte arbejdet med at skabe stærke relationer til foreninger, meningsdannere, beslutningstagere og interessenter. Handicap skal sættes på alles dagsorden. Derfor har Tilioq planer for aktivt at sætte handicap på dagsordenen under kommunalvalget i år. I et samarbejde med organisationen NIIK bliver der udviklet materiale, som kan bruges af handicapforeninger og handicapråd rundt på kysten. Materiale som sætter fokus på at skabe lige rettigheder for personer med handicap. Samarbejdet med de lokale og nationale handicapforeninger er enormt vigtigt for Tilioq. Derfor vil Tilioq i årene, der kommer, arbejde med nye tiltag for at inddrage foreningerne i vores arbejde. Vi vil styrke kommunikationen gennem faste møder året rundt og bruge denne platform til at udvikle projekter og tiltag. Men en stemme vi ikke hører ofte nok er den unge stemme. Hvad fylder for unge med handicap? Hvordan oplever de at gå i skole, gå på uddannelse og deltage i samfundet, og hvordan ønsker de at fremtidens Grønland skal forme sig? Dette satte Tilioq fokus på i efteråret 2020, og i 2021 vil vi arbejde videre med at skabe kontakter til og samarbejde med unge med handicap, som har noget på hjerte. Det og meget mere vil de kommende år byde på.

År 1 - 2021

National handleplan psykiatri

1. år efter ny h-lov

Samarbejde m. KIK om Tegnspægs taller

Kommunalvalg

Virksomhedsnetværk

Shabe netværk med kommunerne

Ungdomsprojekt

Tiliq; gik tilgængelig

Netværk med Næstehjælper

Opfølgning af beslutninger

Dialog med dept. 2 arbejdsmarkedsrådet

Dokumenter projekt

Kursus/undersøgelse i Lisinet usability

Nationalt handleplan om psykiatri

Konference

Anne B. Psykiatri projekt

Borgerguide

Orienteringsrejse

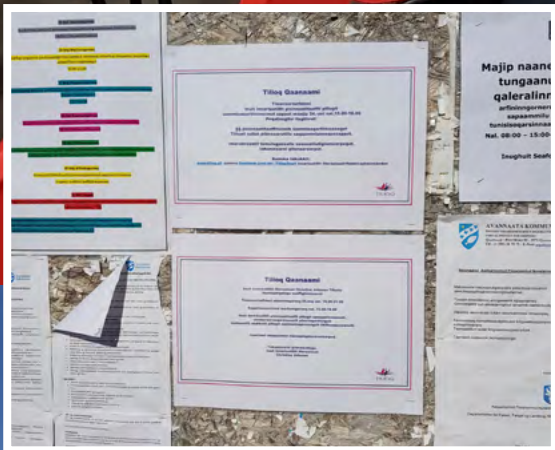
Allattoqarfiup Tiliup 2021-2023-mut perusissiorpoq. Sekretariatet udarbejder Tiliq's strategi for 2021-2023.

Tilioq – qanimut / Bag kulisserne

Tiliup oqariartuutitalu tikilluaq-quneqarnerat pillugu Qaanaami tamanut qujavugut.

Tak til alle i Qaanaaq for at tage godt imod Tiliq og vores budskab.

TILIOQ

ILISIMASAQALERSITSINIKKUT ISUMMANIK
PIGILIUTIINNAKKANIK NUNGUSAASSAAGUT

MED VIDEN NEDBRYDER
VI FORDOMME